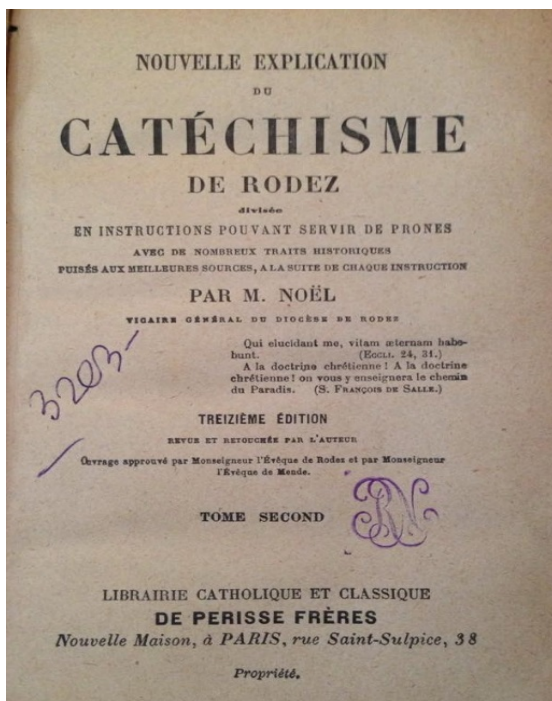

ბიბლიოთეკის წიგნადი ფონდის შევსება მუდმივად განახლებადი პროცესია. შესაბამისად, საარქივო სამმართველოს სამეცნიერო-საცნობარო ბიბლიოთეკა ყოველწლიურად ივსება და მდიდრდება ახალი ლიტერატურით. ბოლო 5-6 წლის მანძილზე ბიბლიოთეკას შეემატა თემატურად მრავალფეროვანი არაერთი წიგნი, კრებული, პერიოდული გამოცემები, ფილოსოფიური, ფსიქოლოგიური, ისტორიული, სასულიერო და სხვა სახის ლიტერატურა. ყველა მათგანის განხილვა შეუძლებელია, თუმცა ზოგიერთ გამოცემაზე ღირს ყურადღების გამახვილება. ერთ-ერთი ასეთი მონოგრაფიაა „შავშეთი“ (ავტორთა კოლექტივის ერთობლივი გამოცემა), რომელშიც გადმოცემულია სამხრეთ საქართველოს ერთ-ერთი უმშვენიერესი კუთხის

- შავშეთის ისტორია, მატერიალური კულტურის ძეგლები, ეთნოგრაფიული ყოფა, ფოლკლორი, დიალექტი. ეს წიგნი კარგ სამსახურს გაუწევს ისტორიული სამხრეთ საქართველოს საკითხებით დაინტერესებულ ნებისმიერ მკითხველსა თუ მკვლევარს.

საარქივო სამმართველოს ბიბლიოთეკის წიგნადი ფონდი მუდმივად მდიდრდება პერიოდული გამოცემებით. ამ თვალსაზრისით მნიშვნელოვანია **საქართველოს კათოლიკეთა ყოველთვიური მაცნე „საბა“**, თბილისის უნივერსიტეტის პერიოდული სამეცნიერო ჟურნალი **„აღმაშენებელი“**, ისტორიულ-შემეცნებითი ხასიათის ჟურნალი **„ისტორიანი“** და სხვა.

საარქივო სამმართველოს სამეცნიერო ბიბლიოთეკის წიგნადი ფონდის შევსებაში დიდი წვლილი მიუძღვით ისტორიკოსებსა დამკვლევარებს: **თამაზ ფუტყარაძეს, ოთარ გოგოლიშვილს, რამაზ სურმანიძეს, ბიჭიკო დიასამიძეს, უზა ოქროპირიძეს, მაღსაზ სიორიძეს**. მათი შრომები ძვირფას მასალას წარმოადგენს სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს ისტორიით დაინტერესებული მკითხველისათვის.

ბოლო წლებში საარქივო სამმართველოში გააქტიურდა სამეცნიერო-კვლევითი საქმიანობა, რომელიც სისტემატურად შუქდება **პერიოდულ ორგანო ჟურნალ „არხეიონში“**. ჟურნალის დამაარსებელი და რედაქტორია თამაზ ფუტყარაძე. საარქივო სამმართველოს თავისი არსებობის თითქმის ნახევარსაუკუნოვანი ისტორიის მიუხედავად არ გააჩნდა პერიოდული გამოცემა. 2011 წელს გამოვიდა ჟურნალის პირველი ნომერი. დღემდე „არხეიონი“-ს რვა ნომერია გამოცემული. მასში წარმოდგენილია როგორც აჭარის, ასევე სრულიად საქართველოს საარქივო დაწესებულებების თანამშრომელთა ნაშრომები, საარქივო სამმართველოს ისტორიის საკითხები, საქართველოსა და

საზღვარგარეთის არქივებში დაცული დოკუმენტების მიმოხილვები და ა. შ.

არქივის სამეცნიერო ბიბლიოთეკას რამოდენიმე ახალი საარქივო დოკუმენტების კრებულიც შეემატა. მათ შორის აღსანიშნავია თამაზ ფუტკარაძის რედაქტორობით გამოცემული **„რელიგიური დაწესებულებები აჭარაში“ თბ. 2010, „რელიგიური თემები და ორგანიზაციები ბათუმში 1940-1950-იან წლებში“, თბ. 2013.** კრებულებში მკითხველი გაეცნობა აჭარაში არსებული რელიგიური დაწესებულებების შესახებ არქივში დაცულ საარქივო დოკუმენტებს, გურია-სამეგრელოს ეპარქიისა და იმპერიის ხელისუფლების სხვადასხვა ოფიციალურ პირებს შორის მიმოწერებს, ბათუმში მოქმედი ქრისტიანული ეკლესიების აღწერილობებს, მათ საკუთრებაში არსებული ქონების ნუსხას, რელიგიური კულტების საბჭოს ანგარიშებს და ა. შ.

ბოლო პერიოდში ტრადიციად დამკვიდრდა საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის ჩატარება, რომლის მუშაობაში მონაწილეობენ ავსტრიის, რუსეთის, სომხეთის, ბულგარეთის, თურქეთის საარქივო დაწესებულებების, სასწავლო საგანმანათლებლო და სამეცნიერო ცენტრების, ასევე სამუზეუმო გაერთიანების წარმომადგენლები. არქივის ბიბლიოთეკაში დაცულია კრებულების სახით გამოცემული კონფერენციის მასალები (**„სამხრეთ-დასავლეთ საქართველო მეზობელ სახელმწიფოთა გეოპოლიტიკური ინტერესების კონტესტში“, ბათ. 2009 , ქორწილი იმერხევში“, ბათ. 2010, „აჭარა უცხოელ ავტორთა შრომებში“ ბათ. 2010, „სამხრეთ-დასავლეთ საქართველო: ისტორია, არქეოლოგია, ეთნოლოგია“, II, III, IV , თბ. 2013, 2013, 2014 და სხვა).**

საარქივო სამმართველოს ბიბლიოთეკის წიგნადი ფონდი დამუშავებული და აღწერილია საბიბლიოთეკო წესით, შედგენილია კატალოგები. საჭიროების შემთხვევაში

წიგნებს უტარდება რესტავრაცია და სხვა აღდგენითი სამუშაოები.

ბიბლიოთეკის საცავში დაცული ფონდებით სარგებლობა შეუძლიათ როგორც არქივის თანამშრომლებს, ასევე ისტორიის თუ კულტურის საკითხებით დაინტერესებულ მკვლევარებს. საარქივო სამმართველოს სამკითხველო დარბაზში შექმნილია საუკეთესო პირობები ნაყოფიერი კვლევა-ძიებისათვის. მკითხველს შეუძლია ბიბლიოთეკაში დაცული წიგნადი ფონდების ასლების გადაღება და სკანირება.

§ 7. დოკუმენტების გამოყენება. საარქივო პირველწყაროები მკვლევართა შრომებში

საარქივო დაწესებულებები სამეცნიერო-კვლევითი საქმიანობის უმნიშვნელოვანესი ცენტრებია, სადაც მიმდინარეობს ქვეყნის წარსულის, მის მიერ განვლილი გზის, სულიერი და კულტურული მემკვიდრეობის სრულყოფილი შესწავლა.

აჭარის არ მთავრობის საქვეუწყებო დაწესებულება-საარქივო სამმართველოში დაცულია დოკუმენტები, რომლებშიც ასახულია 1878 წლის შემდგომი პერიოდის ისტორია, მანამდე არსებული დოკუმენტების ნაწილი ცნობილი პოლიტიკური მოვლენების გამო აღმოჩნდა თურქეთის არქივებში. ამ მიზეზით არის განპირობებული ოსმალობამდელი წყაროების სიმწირე, რამაც შეუძლებელი გახადა საქართველოს ამ უძველესი რეგიონის ისტორიის შესახებ სრულყოფილი ნაშრომის შექმნა, თუმცა აღნიშვნის ღირსია ის ფაქტი, რომ ბოლო წლებში რეგიონის სამეცნიერო დაწესებულებებში გაძლიერდა ინტერესი აჭარის ისტორიის სრულყოფილი შეწავლის მიზნით, რამაც 1990-იან წლებში დაბადა „აჭარის ისტორიის ნარკვევების“ შექმნის

იდება. შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის, არქეოლოგიური მუზეუმის, ნიკო ბერძენიშვილის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის, საარქივო სამმართველოს თანამშრომელთა თავდაუზოგავი შრომის შედეგად დაიწერა ოთხტომეული.

„აჭარის ისტორიის ნარკვევები“-ს მესამე და მეოთხე ტომებში უხვადაა წარმოდგენილი როგორც ეროვნულ, ისე აჭარის არ არქივში დაცული წერილობითი დოკუმენტები. ამ იდეის რეალიზაციაში ფასდაუდებელი წვლილი შეიტანეს აწვანსვენებულმა პროფესორებმა – დავით ხახუტაიშვილმა, აბელ სურგულაძემ, მალხაზ სიორიძემ. ფასდაუდებელია აგრეთვე პროფესორების: ამირან კახიძის, ოთარ თურმანიძის, ნოდარ კახიძის, ბიჭიკო დიასამიძის, რამაზ სურმანიძის და სხვათა ღვაწლი.

აჭარის ცენტრალურ სახელმწიფო არქივში დაცული დოკუმენტების გამოვლენის, გამოყენებისა და შესწავლის შედეგად დაიწერა არაერთი საკანდიდატო თუ სადოქტორო დისერტაცია, გამოქვეყნდა უამრავი სამეცნიერო ნაშრომი, რომლებიც ნაწილობრივ წარმოდგენილია საარქივო საკმის ცნობილი სპეციალისტის, საარქივო ფონდის დოკუმენტების დაცვის უზრუნველყოფის, სახელმწიფო აღრიცხვისა და სამეცნიერო – საცნობარო აპარატის განყოფილების გამგის **ნუნუ სკამპოჩაიშვილის ნაშრონში „არქივის პირველი წყაროები მკვლევართა სამეცნიერო შრომებში“** (ხელნაბეჭდი).

თავისი არსებობის მანძილზე აჭარის ცენტრალურ სახელმწიფო არქივს ასობით მკვლევარი, ასპირანტი, სამეცნიერო ხარისხის მაძიებელი მიუღია, რომელთა მუხლჩაუხრელი შრომით ბევრი მტვერწაყრილი დოკუმენტი გამოვლინდა და მოექცა სამეცნიერო ბრუნვაში. ამ თვალსაზრისით ფასდაუდებელია ისეთი მდიდარი ბიოგრაფიის მქონე მკვლევართა ღვაწლი, როგორებიც არიან: ხარიტონ ახვლედიანი, პარმენ ცქვიტარია, პარმენ პატარაია, ვლადი-

მერ ქემხაძე, ოთარ თურმანიძე, ნოდარ ცეცხლაძე, სერგო
 ღუმბაძე, შოთა ჯაფარიძე, ალექსანდრე ჩავლეიშვილი,
 ალექსანდრე ბაუჟაძე, მურად ჩავლეიშვილი, ვლადიმერ
 სიჭინავა, რამაზ სურმანიძე, ეთერ ცივაძე, მერი გოცირიძე,
 მარიკა ქურიძე, აბელ სურგულაძე, მალხაზ სიორიძე, მე-
 რაბ მეგრელიშვილი, ნუგზარ ჩხაიძე, ლევან კალანდარიშ-
 ვილი, გრიგოლ ბაბილოძე, სულიკო არაქელოვი, შოთა ქუ-
 რიძე, უჩა ოქროპირიძე, ოთარ გოგოლიშვილი, სერგო გერ-
 სამია, ნაზი ნოღაიდელი, გრიგოლ ჩაგანავა, სერგო ტაბა-
 ღუა, თეიმურაზ კომახიძე, ნანი გუგუნავა, ნუგზარ ზოსიძე,
 რევაზ უზუნაძე, შოთა ცეცხლაძე, შოთა თოღაძე, ვახტანგ
 მაკარაძე, შალვა ვარშანიძე, იოსებ ბექირიშვილი, ირაკლი
 ბარამიძე, ფრიდონ სიხარულიძე, ჯემალ კარალიძე, ჯემალ
 მიქელაძე, იოსებ სანიკიძე, ხათუნა მანაგაძე, ინგა დიასამი-
 ძე, მერი დიასამიძე, ზაურ გოგიტიძე, ომარ მეგრელიშვი-
 ლი, ვლადიმერ მამულაძე, ნატო ცეცხლაძე, ირინა მაზილ-
 კინა, თემურ უსტიაშვილი, ნინო შუშანიძე, გიორგი მახა-
 რაშვილი, მერაბ ფუტყარაძე, ნოდარ ბასილაძე, ლაშა ას-
 ლანიშვილი, ოლეგ ტეიფი, დავით ტუღუში, ირაკლი მანგე-
 ლიძე, გურამ ჩაგანავა, ალექსანდრე ჯაყელი, ანზორ ციც-
 ხვაია, მათეას ჰელკმანსი (ჰოლანდია), მამია ბერძენიშვი-
 ლი, არჩილ ვარშალომიძე, ლამარა ბოლქვაძე, ერმილე
 მესხია, სიმონ გოგიტიძე, პირიმზე რურუა, თამაზ ბერაძე,
 ინეზა ზოიძე, მაია ჭიჭილეიშვილი, ნოდარ კახიძე, ალქსან-
 დრე დაუშვილი, მარიანა პისკოვა, ნურიე მურატოვა, ანას-
 ტასია პაშოვა, მილენა ანგელოვა, ქრისტინა პოპოვა (ბულ-
 გარეთი) და სხვები. დასახელებულმა და სხვა მკვლევარ-
 ებმა, წლების მანძილზე თავდაუზოგავი შრომის შედე-
 გად მოიძიეს და გამოავლინეს ათასობით საარქივო დოკუ-
 მენტი, რომელთა საფუძველზე შეიქმნა საყურადღებო სა-
 მეცნიერო გამოკვლევები. ყველა მათგანის ჩამოთვლა ვერ
 მოხერხდება, მით უმეტეს ვერ მოხერხდება თითოეული
 მათგანის ნაშრომებისა და მასში გამოყენებული საარქივო

წყაროების მიმოხილვა. ჩვენ ზოგიერთი მათგანის სამეცნიერო გამოკვლევის საფუძველზე შევეცდებით წარმოვაჩინოთ საარქივო წყაროების როლი და მნიშვნელობა ქვენისა და ჩვენი მხარის ისტორიის შესწავლის თვალსაზრისით.

ხარიტონ ახვლედიანი იმ მკვლევართა რიგს ეკუთვნის, რომლებმაც მთელი თავისი შეგნებული ცხოვრება შრომასა და გარჯაში გაატარეს. იგი წლების განმავლობაში მუშაობდა აჭარის მხარეთმცოდნეობითი მუზეუმის დირექტორად. მისი ინიციატივითა და მონღოებით მუზეუმი გაშიღვრდა არაერთი ექსპონანტით, ხელნაწერთა ფონდი კი შეივსო ახალი დოკუმენტებით. მისი კვლევის სფერო აჭარის ისტორიის უმნიშვნელოვანეს საკითხებს შეეხებოდა. ქართულ ისტორიოგრაფიაში ღირსეული ადგილი დაიმკვიდრა **ხარიტონ ახვლედიანის** მონოგრაფიამ „**ნარკვევები აჭარის ისტორიიდან**“, რომელიც გამოიცა 1944 წელს. ნაშრომში მთავარ საისტორიო საბუთებზე დაყრდნობით გაანალიზებულია აჭარის ისტორიის უმნიშვნელოვანესი საკითხები. ფაქტობრივად ეს იყო სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს - აჭარის ისტორიის პირველი მეცნიერული გამოკვლევა. მოგვიანებით, 1956 წელს, ხ. ახვლედიანმა გამოსცა ასევე მეტად საყურადღებო ნაშრომი „**სახალხო-განმათავისუფლებელი ბრძოლის ისტორიიდან სამხრეთ საქართველოში**“, რომელშიც დასაბუთებულია სახალხო აჯანყების ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოტივები. მდიდარი მონაცემების საფუძველზე ავტორი ასაბუთებს მთიან რეგიონებში ოსმალთა ბატონობის ნომინალურ ხასიათს. ამ მიზნით იშველიებს ერთ-ერთი მთიელის მეტად საგულისხმო გამონათქვამს: „**რასა იქს კაცი თვარა, იმ აბდალთათრებს თავს რავა გავაუღეტინებთ, აქ არიან დიდგულაი, დედაგაქუცულები, თვარა აჭარაში, მთაში რავა მოგვეკარებო**“ (ხ.ახვლედიანი, 1956:32).

მთლიანად საარქივო მასალებზე დაყრდნობითაა და-
წერილი მისივე ნაშრომი „**საბჭოთა ხელისუფლების დამ-
ყარება აჭარაში**“ (1917-1921) (ასსცსა, ფონდი ი-81, ი-82, ფ.1).
უნდა აღინიშნოს, რომ იმდროინდელი ნაშრომები სრულად
ვერ იყო თავისუფალი საბჭოური იდეოლოგიური წნეხისა-
გან. შესაბამისად, ვერ იქნება გაზიარებული ავტორის ზო-
გიერთი მოსაზრებაც. აჭარაში მეჯლისის შექმნისა და მი-
სი საქმიანობის ძირითად მიზნად საბჭოთა ხელისუფლე-
ბის გამარჯვებისათვის ბრძოლის ავტორისეული ინტერ-
პრეტაცია აშკარად ეწინააღმდეგება ჭეშმარიტებას. საარ-
ქივო მონაცემებიდან ნათლად ჩანს მეჯლისის ერთ-ერთი
მიზანი - საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის შე-
მადგენლობაში აჭარის დაბრუნება. ცხადია, ეს ხარვეზი იმ
ეპოქის ნაკლია და საბჭოთა იდეოლოგიური დოქტრინის
კონტექსტში უნდა იქნას განხილული.

თავისი შეგნებული ცხოვრების ნახევარზე მეტი არ-
ქივებში გაატარა და უამრავი ახალი დოკუმენტი გახდა
საზოგადოებისათვის ცნობილი გამოჩენილმა ქართველმა
ისტორიკოსმა, შოთა რუსთაველის სახელობის სახელმწი-
ფო პედაგოგიური ინსტიტუტის პროფესორმა **პარმენ ცქვი-
ტარიამ**. მისი საკანდიდატო და სადოქტორო დისერტაციე-
ბი ძირითადად აჭარის ცენტრალურ არქივში მოძიებული
და გამოვლენილი დოკუმენტების საფუძველზე შეიქმნა. პ.
ცქვიტარიას გამოკვლევების ერთი ნაწილი 1905-1917 წლე-
ბის რევოლუციის თემას ეხება. მათში გაანალიზებულია
XIX-XX საუკუნეთა მიჯნაზე აჭარაში მიმდინარე პოლიტი-
კური პროცესები, რევოლუციური სიტუაციის წინაპირობე-
ბი. ამ თვალსაზრისით საინტერესოა მონოგრაფია „**აჭარა-
ში რევოლუციური მოძრაობის ისტორიის ნარკვევები (1890-
1914)**“, რომელშიც ორიგინალურადაა გააზრებული აღნიშ-
ნული ისტორიული მოვლენა (ასსცსა, ფონდი ი-82, ი-81, რ-
1, რ-4). მართალია, ნაშრომს ეტყობა საბჭოური იდეოლო-
გიური წნეხის კვალი, მაგრამ მასში მოტანილი და გაანა-

ლიზებულია ბევრი ისეთი საყურადღებო დოკუმენტი, რომლებიც საინტერესოდ წარმოაჩენენ იმდროინდელ საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ვითარებას. პ. ცქვიტარიას შრომებში შედარებით უფრო ობიექტურადაა გაშუქებული ეკონომიკური პროცესები.

პ. ცქვიტარიას კალამს ეკუთვნის აგრეთვე მონოგრაფია - „**ჭარის კომუნისტური მოძრაობის ისტორიიდან**“. ნაშრომში გატარებული იდეები შესაძლოა ვინმეს თანამედროეობისათვის შეუსაბამოდ მოეჩვენოს, მაგრამ ჩვენი ისტორიისათვის ერთნაირად მნიშვნელოვანია როგორც წარმატებებისა და წინსვლის ეპოქის, ისე წარუმატებლობის, შეცდომებისა და ღალატის ისტორიის წარმოჩენაც. კომუნისტური რეჟიმი 70 წლის განმავლობაში სათავეში ედგა საბჭოთა იმპერიას და მისი მისი იდეოლოგიური გავლენისგან გათავისუფლება არ იყო ადვილი. ალბათ ეს იყო ნაშრომში გატარებული ზოგიერთი მცდარი შეხედულების ძირითადი მიზეზი. კერძოდ, ავტორი არალეგალურ დისკუსიებში გამარჯვებულად ყოველთვის მიიჩნევდა ბოლშევიკებს, მაშინ როცა საარქივო მონაცემები საპირისპირო მოსაზრების დასაბუთების შესაძლებლობას იძლევა. ასევე მიუღებელია კ. ჩხეიძისა და ი. რამიშვილის მიმართ ავტორის უარყოფითი დამოკიდებულება მხოლოდ იმის გამო, რომ მათ ბოლშევიკებისაგან განსხვავებული პოზიცია ეკავათ. მიუხედავად ამისა, პროფესორ პ. ცქვიტარიას ამ ნაშრომებს დღესაც არ დაუკარგავთ თავისი მნიშვნელობა.

ქალაქების ისტორიის შესწავლას ქართულ ისტორიოგრაფიაში ყოველთვის ექცეოდა განსაკუთრებული ყურადღება. ეს არცაა გასაკვირი. ქალაქები წარმოადგენენ ეკონომიკური, პოლიტიკური და კულტურული ცხოვრების ცენტრებს.

ბათუმის, როგორც საზღვაო კარიბჭის მდიდარი და საინტერესო ისტორიის მეცნიერული შესწავლა დაისახა მიზნად ცნობილმა ქართველმა ისტორიკოსმა, დოცენტმა

ვლადიმერ სიჭინავაძე. ამ საკითხზე (ისევე როგორც სხვა პრობლემებზე) მუშაობისას ავტორი წააწყდა სერიოზულ დაბრკოლებას, რაც ოსმალების მიერ 1878 წელს ბათუმიდან დოკუმენტების გატანას უკავშირდებოდა. ამ სირთულეების მიუხედავად ვლ. სიჭინავაძე შეძლო დასახული მიზნის განხორციელება და ხანგრძლივი, დაუღალავი მეცნიერული შრომის შედეგად გამოაქვეყნა შესანიშნავი მონოგრაფია „ბათუმის ისტორიიდან“ (ბათუმი, 1958). ქალაქის ისტორიის წარმოჩენის პარალელურად ავტორი ეხება სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს ისტორიის საკითხებსაც. ნაშრომში საგანგებო ყურადღებაა გამახვილებული ბათუმისათვის მეზობელი სახელმწიფოების ბრძოლის, აჭარის დედამამშობლოსთან დაბრუნების, რუსული მართვა-გამგეობის დამყარების, ცარიზმის აგრარულ-კოლონიური პოლიტიკის, პორტო-ფრანკოს, მუჰაჯირობის, ქალაქის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების, მოსახლეობის რიცხოვნობის, ეროვნული და რელიგიური შემადგენლობის საკითხებზე. დასახული მიზნის განხორციელებისათვის ავტორს უხვად აქვს გამოყენებული ლენინგრადის (ეხლანდელი პეტერბურგის), საქართველოს ეროვნული, აჭარის ცენტრალური არქივის მონაცემები (ასსცსა, ფ. 6, ფ. 7, ფ.13, ფ. 64, ფ. 13, ფ.1, ფ.3 და ა.შ.). შეიძლება დაბეჯითებით ითქვას: ბათუმის შესახებ ამ პირველი ფუნდამენტალური გამოკვლევით ვლ. სიჭინავაძე ფასდაუდებელი წვლილი შეიტანა საქართველოს ქალაქების ისტორიის შესწავლის საქმეში. მონოგრაფიაში წარმოჩენილია ბათუმის მნიშვნელობა როგორც თურქეთის, ისე რუსეთისა და სხვა ქვეყნებისათვის. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი იყო ქალაქის გამოყენება იმპერიის კოლონიური მიზნების განხორციელებისათვის. ბათუმში იმპერიისათვის „საიმედო“ ელემენტების ჩამოსახლება იყო გათვალისწინებული. ამას გარდა ქალაქი პორტო-ფრანკოს პირობებში იყო ღია ბაზარი დასავლეთის ქვეყნებისათვის, სადაც შემოსული იაფი საქონელი

იმპერიის ბაზრებისაკენ მიემართებოდა. ეს კი აბრკოლებდა რუსეთის მრეწველობის განვითარებას. ამიტომ რუსეთმა 1886 წელს ცალმხრივად გააუქმა პორტო-ფრანკოს რეჟიმი. მონოგრაფიაში ავტორი ამ საკითხების გაშუქებისას უხვად იყენებს საარქივო დოკუმენტებს.

1960 წელს მკითხველ საზოგადოებას მიეცა შესაძლებლობა გაცნობოდა **სერგო გერსამიას** გამოკვლევას, რომელშიც წარმოჩენილია ქართველი მამულიშვილის **მემედ აბაშიძის ცხოვრება და მოღვაწეობა** (ს. გერსამია, 1960). ავტორს წიგნზე მუშაობისას გამოყენებული აქვს უამრავი დოკუმენტი, მათ შორის სახელმწიფო არქივში, ასევე, თავად მემედ აბაშიძის ოჯახურ არქივში დაცული წერილობითი წყაროები, რომელთა საფუძველზე წარმოჩენილია ის დიდი წვლილი, რომელიც შეიტანა მემედ აბაშიძემ ქრისტიან და მუსლიმან ქართველთა შორის „ჩატეხილი ხიდის“ გამრთელებისათვის, ეროვნული სიამაყისა და თვითშეგნების ამაღლების, ქვეყნის ტერიტორიული მთლიანობისათვის ბრძოლაში, თუმცა ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ ზოგიერთი დოკუმენტი გამოყენებულია არა უშუალოდ საარქივო ფონდებიდან, არამედ პ. ცქვიტარიას მიერ მოპოვებული დოკუმენტებიდან (ნ. სკამოჩაიშვილი, დასახ. ხელნაბეჭდი, გვ.7).

ნაყოფიერ სამეცნიერო მუშაობას ეწევა პროფესორი **ოთარ თურმანიძე**, ასაკის მიუხედავად იგი დღესაც მუხლჩაუხრელად აგრძელებს მუშაობას. საარქივო მონაცემებზე დაყრდნობით **ო. თურმანიძემ** გამოაქვეყნა არაერთი ნაშრომი, მათ შორის მონოგრაფიებიც. განსაკუთრებით საინტერესოა ომის შემდგომ პერიოდში აჭარის სოციალურ – ეკონომიკური განვითარების საკითხებზე მის მიერ გამოქვეყნებული გამოკვლევა - **აჭარის ასსრ სოციალურ-პოლიტიკური განვითარება ომისშემდგომ პერიოდში** (ბათუმი, 1986). ნაშრომში დახასიათებულია აჭარის არ პოლიტიკური სისტემა, მოსახლეობის სოციალური და კლასობრი-

ვი სტრუქტურა, მატერიალური და საყოფაცხოვრებო პირობები, მასების ინიციატივისა და შემოქმედების მეცნიერული სურათი.

აქტუალობით, სამეცნიერო ბრუნვაში ახალი მასალების შემოტანით, ობიექტურობით და მოვლენათა სწორი შეფასებით (მიუხედავად იმისა, რომ ავტორი იძულებული იყო ხარკი გადაეხადა ცენზურისათვის) გამოირჩევა ო. თურმანიძის მეორე ნაშრომი **„გლეხთა მოძრაობა აჭარაში რუსთის პირველი რევოლუციის წლებში“** (ბათუმი, 1979). ამ საკითხზე მუშაობისას ავტორს უხვად უსარგებლია ი-15, ი-16, ი-22, ი-48 და სხვა ფონდებში დაცული დოკუმენტური მასალებით. მეცნიერული კეთილსინდისიერების, აკადემიურობის, მდიდარი საარქივო და სამეცნიერო-ლიტერატურული მონაცემების შეჯერების საფუძველზე დაწერილი მისი სხვა ნაშრომებიც, განსაკუთრებით ერთ-ერთი ბოლო მონოგრაფია, რომელიც 2005 წელს გამოსცა გამომცემლობა „ბათუმის უნივერსიტეტი“ (ო. თურმანიძე, 2005)

სახალხო განათლებისა და კულტურის განვითარებაზე მოგვითხრობენ აჭარის სახელმწიფო არქივში დაცული პირველწყაროები – ვაჟთა და ქაღთა გიმნაზიების, სახელოსნო სასწავლებლებისა და სხვათა ფონდები. სწორედ ამ ფონდებს ეფუძნება **ეთერ ცივაძის** ნაშრომი **„ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლის განვითარება აჭარის ასს რესპუბლიკაში“**. ნაშრომში წარმოდგენილია ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლის განვითარების ცალკეული საკითხები. მდიდარი ლიტერატურული და საარქივო პირველწყაროების გამოყენების, მასალების გამოვლენისა და გაანალიზების, მოწინავე პედაგოგთა გამოცდილების შესწავლის საფუძველზე ავტორი აჩვენებს რეგიონში სახალხო განათლების, სასკოლო ქსელისა და მოსწავლეთა კონტიგენტის ზრდის, წერა-კითხვის უცოდინრობისა და მცირემცოდნეობის ლიკვიდაციის, საყოველთაო-სავალდებულო სწავლე-

ბის განხორციელების რთულ და საინტერესო ისტორიას (ე. ცივაძე, 1970).

ე. ცივაძის ნაშრომი საინტერესოა როგორც თეორიული, ისე პრაქტიკული თვალსაზრისითაც. წარსულის გამოცდილების ცოდნა აუცილებელია მომავლის სწორად განჭვრეტისათვის. ნაშრომი საინტერესოა იმ მხრივაც, რომ ავტორს ცალკეულ მოვლენებთან და ფაქტებთან მიმართებაში გამოყენებული აქვს საარქივო პირველწყაროები, რაც ზრდის ნაშრომის მეცნიერულ ღირებულებას (ნ. სკამკო-ჩაიშვილი, დასახ. ხელნაწერი).

საარქივო პირველწყაროების (ასსცსა, ფ.რ-972, რ-986, რ-880) გამოვლენა-გაანალიზების საფუძველზე მხატვრული სიტყვის განვითარების საკითხებიცაა შესწავლილი. ამ თვალსაზრისით გამოირჩევა ჟურნალისტისა და პუბლიცისტის **შოთა ქურიძის პუბლიკაციები** (შ. ქურიძე, 1970). ავტორი ცალკეული პერიოდების მიხედვით საინტერესოდ წარმოაჩენს აჭარაში ლიტერატურული კადრების აღზრდისა და ფორმირების საკითხებს. ნაშრომში წარმოდგენილი ავტორისეული პერიოდიზაცია ეფუძნება როგორც საარქივო და ლიტერატურული პერველწყაროებს, ისე ავტორის კვალიფიციურ არგუმენტებს. მკვლევარი კარგად ერკვევა დოკუმენტურ პირველწყაროებში, შესანიშნავად ახერხებს საარქივო მასალების გამოყენებასა და კლასიფიკაციას. ეს განსაკუთრებით ვლინდება წიგნის მეორე ნაწილში - **„წინაპართა გახსნება“**, სადაც მიმოიხილავს პ. ლორიას, მ. ვარშანიძის და სხვათა შემოქმედებას (ასსცსა, ფ. რ-61, რ-1010).

საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენამ, არქივების გახსნამ მკვლევარებს მისცა შესაძლებლობა სამეცნიერო მიმოქეცვაში შემოეტანათ ადრე ტაბუდადებული მასალები. ყოველივე ამან განაპირობა ისტორიის არაერთ პრობლემატურ საკითხზე შეხედულებათა კარდინალური შეცვლა. დაიწყო ფაქტებისა და ისტორიული მოვლენების,

პოლიტიკური ორგანიზაციებისა და ცალკეულ პიროვნებათა საქმიანობის ეროვნული პოზიციებიდან შესწავლა. ამ თვალსაზრისით განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევს პროფესორ **აბელ სურგულაძის** შემოქმედება. მის გამოკვლევებში მეცნიერულადაა გაშუქებული მეორე მსოფლიო ომის, წინააღმდეგობის მოძრაობაში ქართველთა მონაწილეობის, ცალკეული პიროვნებების (დაზი ფაშა თავდგირიძე, ყადირ შრვაშიძე, ჰაიდარ და მემედ აბაშიძეები, სელიმ ხიმშიაშვილი) ღვაწლისა და დამსახურების უმნიშვნელოვანესი საკითხები. საარქივო პირველწყაროების გამოყენების თვალსაზრისით ყურადღებას იმსახურებს **აბელ და კახაბერ სურგულაძეების** წიგნი „**ქართული ლეგიონი თურქეთში**“. საქართველოს ეროვნულ და აჭარის არ არქივებში დაცული მასალების, ასევე მდიდარი ლიტერატურული მონაცემების საფუძველზე ნაშრომში წარმოჩენილია „საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტის“ (1914-1918) მიერ თურქეთში ჩამოყალიბებული ქართული ლეგიონის ისტორია, რომელიც მანამდე თითქმის უცნობი იყო ქართული საზოგადოებისათვის. უხვადაა საარქივო მონაცემები გამოყენებული აგრეთვე აბ. სურგულაძის სხვა გამოკვლევებშიც. მხედველობაში გვაქვს მისი ნაშრომები: „**ბათუმის ისტორიისათვის**“ (აბ. სურგულაძე, 1965) და „**პორტო-ფრანკო ბათუმში**“ (აბ. სურგულაძე, მ. სიორიძე, 1996). ეს წიგნი დაიწერა იმ დროს, როცა ძალზე აქტუალური იყო თავისუფალი ეკონომიკური ზონის (თეზ-ი) საკითხი. სამწუხაროდ მაშინ მოხდა საკითხის პოლიტიზირება. ავტორები მდიდარი სამეცნიერო და საარქივო მონაცემების საფუძველზე აშუქებენ რუსეთისა და სხვა მეზობელი ქვეყნების ბათუმის ნავსადგურით დაინტერესების, პორტო – ფრანკოს რეჟიმის არსის, ბათუმისათვის ბრძოლის, ქართული საზოგადოებრივი აზრის საკითხებს, რომლებიც ეფუძნება მე-12,14,16, ფონდებში დაცულ საარქივო მონაცემებს.

ბოლო პერიოდში გაჩნდა მეცნიერული ინტერესი საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტის ჩამოყალიბებისა და საქმიანობის შესწავლისათვის. პროფესორმა **მალხაზ სიორიძემ** ამ პრობლემატიკას არაერთი სამეცნიერო ნაშრომი მიუძღვნა, მათ შორიც მონოგრაფიაც (მ. სიორიძე, 1998). მისი ინტერესების სფერო შეეხო ისეთ საკითხებსაც, როგორიცაა: 1918 წლის მარტის მოვლენები ბათუმში, გერმანია-ოსმალეთის წინააღმდეგობანი სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოში 1918 წელს, ბათუმის როლი ნავთობის მსოფლიო ბაზრისათვის ბრძოლაში, ბათუმის საბაჟო და ა.შ. ცალკე მონოგრაფია ეძღვნება სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს პოლიტიკური ისტორიის საკითხებს 1914-1918 წლებში (მ. სიორიძე, 2002). მასში კომპლექსურადაა შესწავლილი ისტორიული საქართველოს ცალკეული კუთხეების სოციალური, ეკონომიკური, საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ვითარება, გაანალიზებულია ომამდელი და ომისდროინდელი პერიოდის საქალაქო ცხოვრება, ჭოროხის აუზის სამთომეტალურგიული მრეწველობა, სოფლის მეურნეობისა და ეკონომიკის სხვა დარგები. ახალი საარქივო მასალების (ფონდები: 1, 3, 6, 7, 16, 67) საფუძველზე წარმოჩენილია ის ცვლილებები და თავისებურებები, რაც გამოიწვია ამ მხარის ომის არენად გადაქცევამ. აღნიშნული საკითხების შესწავლა მეტად აქტუალურია, რადგან „თურქეთის საქართველოს“ პოლიტიკური ისტორიის საკითხები 1914-1918 წლებში მანამდე პრაქტიკულად შეუსწავლელი იყო. ამასთან აღნიშნული ტერიტორიული სივრცე თავისთავად აპირობებს საკითხის შესწავლისადმი განსაკუთრებულ ინტერესს. ნაშრომში საქართველოს არქივებში დაცული მონაცემების საფუძველზე გარკვეულია მეომარ სახლმწიფოთა გეგმებში „სამუსლიმანო საქართველოს“ ადგილი და როლი, ემიგრანტული „საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტისა“ და მისი ლეგიონის საქმიანობა, უსამართლოდ რეპრესირებული მაჰმადიანი თანამოძმეები-

სადმი ქართული საზოგადოების თანადგომა, გაანალიზებულია 1918 წ. ოსმალური ოკუპაციის მანამდე უცნობი ან ნაკლებადცნობილი ფაქტები, რაც ბუნებრივია შეუძლებელი იყო არქივში დაცული დოკუმენტების გამოვლენისა და მეცნიერული ანალიზის გარეშე.

საბჭოთა სისტემის დემონტაჟის შემდეგ მკვლევარებს მიეცათ შესაძლებლობა გამოეგლინათ და სამზეოზე გამოეტანათ ადრე ტაბუდადებული საარქივო დოკუმენტები. უპირატესად იგი საბჭოთა პერიოდის რეპრესიებს გულისხმობს. XX ს. 30-40 - 50 -იანი წლების რეპრესიებს აჭარაში ეძღვნება **ლილი ჩიქოვანისა და ნოდარ ცეცხლაძის ნაშრომი „რეაბილიტაცია“**. ლილი ჩიქოვანმა უშუალოდ იწვინა იმ ავადმოსაგონარი წლების სისასტიკე, ხოლო ნ. ცეცხლაძის პუბლიკაციაში, რომლის ნაწილი გამოქვეყნდა ჟურნალ „ჭოროხსა“ და გაზ. „სოვეტსკაია ადჟარიაში“, საარქივო დოკუმენტური მასალების საფუძველზე მოთხრობილია ბათუმსა და აჭარის სოფლებში 1937-1938 წლებში დატრიალებული ტრაგედია. წიგნის მეცნიერულ ღირებულებას განსაზღვრავს ნაშრომში გამოყენებული საარქივო მონაცემების სიუხვე. ამასთან სამართლიანობის აღდგენას, პატიოსანი სახელის დაბრუნებას დიდი ზნეობრივი მნიშვნელობა აქვს არა მარტო დაღუპულთა ხსოვნის უკვდავოფის, არამედ ნათესავების, ახლობლებისა და მთელი საზოგადოების, ასევე ქვეყნის სამართლებრივ სახელმწიფოს ჩამოყალიბებისათვის (ლ. ჩიქოვანი, ნ. ცეცხლაძე, 1990).

საზოგადოებრივ-პოლიტიკური, სოციალური და ეროვნული მოძრაობის საკითხებს არაერთი სამეცნიერო ნაშრომი მიუძღვნა პროფესორმა **ოთარ გოგოლიშვილმა** (ო. გოგოლიშვილი, 1998, 1999, 2003, 2005). ავტორმა უამრავი საარქივო დოკუმენტი მოიძია და გამოავლინა რუსთისა და საქართველოს არქივებში. ნაშრომში **„სოციალური და ეროვნული მოძრაობა სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოში“**

გამოყენებული აქვს 150-ზე მეტი საარქივო დოკუმენტი (ფონდები: 1, 6, 7,67 და ა.შ.) რომელთა საფუძველზე შესწავლილია სოციალური და ეროვნული მოძრაობის განვითარებაში ბათუმის ოლქის ახალი სტატუსის მნიშვნელობა, მთავრობის მიერ არასაიმედოდ მიჩნეულ პირთა გასახლეებისა და ამ მიდამოებში უცხოელთა ჩამოსახლების რეალური მიზეზები, მხილებულია ცარიზმის კოლონიური პოლიტიკის მზაკვრული არსი, სოციალური და ეროვნული მოძრაობის ძირითადი მიმართულებები XX ს. დასაწყისში, პირველი მსოფლიო ომის დროს და 1918-1920 წლებში. მის შრომებში განსაკუთრებული ადგილი დაიკავა გლეხთა მოძრაობის საკითხებმა. საარქივო პირველწყაროების გამოყენებით ავტორმა გააანალიზა აგრეთვე XIX-XX საუკუნეთა მიჯნაზე იმპერიის შემადგენლობაში ავტონომიის მოპოვებისათვის ბრძოლის საკითხები და იგი მიიჩნია ქვეყნის სრული დამოუკიდებლობისათვის გადადგმულ პირველ ნაბიჯად. თავის 150-მდე სამეცნიერო ნაშრომში ავტორმა საზოგადოებისათვის უცნობი ან ნაკლებადცნობილი უამრავი საარქივო დოკუმენტი შემოიტანა მეცნიერულ მიმოქცევაში, რაც მისი გამოკვლევების დიდ მეცნიერულ მნიშვნელობაზე მეტყველებს.

უამრავი საარქივო დოკუმენტი გამოავლინა და სამეცნიერო ბრუნვაში მოაქცია პროფესორმა **სერგო ღუმბაძემ**. ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი 40 წელზე მეტია მუშაობს საქართველოს არქივებსა და წიგნთსაცავებში. მის კალამს ეკუთვნის 200-ზე მეტი სამეცნიერო ნაშრომი, რომლებშიც წარმონილია მაღალმთიანი აჭარის ისტორიის, მეორე მსოფლიო ომისა და ამ ომში აჭარის მოსახლეობის მონაწილეობის, „საბჭოთა ავღანელების“, გამოჩენილ მამულიშვილთა ღვაწლის ამსახველი სტატიები, ნაშრომები, მონოგრაფიები (ს. ღუმბაძე, 2006, 2007, 2008). ყველა ეს ნაშრომი საარქივო მონაცემების (ფ.რ-584, რ-4, რ-307/ს, რ-1027, რ-911, რ-1013, 1121 და

ა.შ.) ოსტატურად და კვალიფიციურად გამოყენების ნათელი მაგალითია. მისი შრომების ერთი ნაწილი **ბათუმის პედაგოგიური ინსტიტუტის ისტორიას** ეხება. საყურადღებოა, რომ აღნიშნული პრობლემის კვლევით პირველად დაინტერესდა **ვლადიმერ ქემხაძე**, რომელმაც პედაგოგიური ინსტიტუტის 25 წლისთავთან დაკავშირებით, 1960 წელს გამოაქვეყნა ნაშრომი **„რუსთაველის სახელობის ბათუმის სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტის 25 წლისთავი“**. მოგვიანებით 1980 წელს დოც. **პ. პატარაიამ** ამავე საკითხს მიუძღვნა საყურადღებო მონოგრაფია **„ბათუმის პედაგოგიური ინსტიტუტი“**. პრაქტიკულად ეს იყო პირველი მეცნიერული ბიოგრაფია უმაღლესი განათლების პირველი კერისა სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოში. 1986 წელს კვლავ გამოქვეყნდა ახალი მონოგრაფია **„უმაღლესი განათლების პირველი კერა აჭარაში“** (ავტორები-პროფესორები: **დ. ბალაძე და შ. ჯაფარიძე**). ს. დუმბაძის მონოგრაფიაც **„წარუშლელი ფურცელი“** ამავე საკითხს ეძღვნება. ნაშრომში მდიდარი საარქივო მონაცემების საფუძველზე წარმონეწილია სამასწავლებლო ინსტიტუტის გახსნა და მისი პირველი ნაბიჯები, ინსტიტუტი მეორე მსოფლიო ომისა და ომის შემდგომ პერიოდში, ფაკულტეტები და კათედრები, სასწავლო აღმზრდელობით და სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობის ძირითადი საკითხები. 2001 წელს ბათუმის უნივერსიტეტის ისტორიას მიეძღვნა კიდევ ერთი მონოგრაფია (ს. დუმბაძე, 2001)

ენერგიულად და ნაყოფიერად მუშაობს საარქივო და წესებულებაში ნიჭიერი მკვლევარი **რევაზ უზუნაძე**. შესაბამისად პროდუქტიულია მისი სამეცნიერო საქმიანობაც. რ. უზუნაძის მიერ შესწავლილი პრობლემატური საკითხები მაღალაკადემიურობისა და მეცნიერული კეთილსინდისიერების ნათელი მაგალითია. მის გამოკვლევებში მოთხრობილია დღემდე ბურუსით მოცული ოსმალთა ბატონობის დროინდელი ბათუმის ისტორიის ცალკეული მომენტე-

ბი, გაანალიზებულია ბათუმის საქალაქო დასახლებების ფორმირების, ზღვაოსნობისა და საქალაქო ცხოვრების განვითარების ძირითადი საკითხები, რომლებშიც მრავლადაა გამოყენებული ჩვენი არქივის ფონდ-6-ში დაცული დოკუმენტები.

რ. უზუნაძემ თავისი მეცნიერული შემოქმედების დიდი ნაწილი მიუძღვნა ზღვაოსნობის ისტორიის შესწავლას ბათუმის ოლქში. მონოგრაფიაში **“ზღვაოსნობა ბათუმის ოლქში”** გამოვლენილი და გაანალიზებულია ნაოსნობის განვითარების, მისგან გამომდინარე სამხედრო-პოლიტიკური, ეკონომიკური და სოციალური ასპექტების ამსახველი დოკუმენტები. ნაშრომი ემყარება საქართველოს ეროვნულ და აჭარის არქივებში, ასევე სამუზეუმო გაერთიანების არქივებსა და ფონდებში დაცულ ასეულობით დოკუმენტს, მე-19 საუკუნის მეორე ნახევრისა და მე-20 საუკუნის 20-იანი წლების პერიოდის მასალებს, მდიდარ სამეცნიერო ლიტერატურას. ავტორმა მოიძია და გამოავლინა საისტორიო საზოგადოებისათვის მანამდე უცნობი საარქივო მონაცემები.

სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს საზოგადოებრივ-პოლიტიკური და ქართული კულტურის ისტორიის საკითხებს მიუძღვნა ახალგაზრდა ისტორიკოსის **ერმილე მესხიას** მაღალმეცნიერული ღირებულების არაერთი ნაშრომი, მათ შორის მონოგრაფიებიც (ე. მესხია, 1997, 1999, 2004). მისი გამოკვლევების ძირითადი წყაროა აჭარის სახელმწიფო არქივში დაცული დოკუმენტები, ი-1, ი-6, ი-7, ი-57, რ-61, ი-67, 77, 312-ფონდებში დაცული მასალები. აღნიშნულმა დოკუმენტურმა წყაროებმა ავტორს შესაძლებლობა მისცა ობიექტურად გაეანალიზებინა საკვლევი პერიოდის პოლიტიკური პროცესები და გაეკეთებინა ორიგინალური დასკვნები. სწორედ ამიტომ დაიმსახურა ე. მესხიას ნაშრომებმა მაღალი შეფასებები ქართულ საისტორიო საზოგადოებაში.

საადგილმამულო ურთიერთობათა ისტორიის, ქართულ-ოსმალური ურთიერთობების პრობლემური საკითხები ახლებურადაა შესწავლილი ახალგაზრდა და ნიჭიერი ისტორიკოსის **ირაკლი ბარამიძის** შრომებში (ი. ბარამიძე, 1996, 2005) ავტორი ობიექტურად აშუქებს სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს ახალი და უახლესი ისტორიის სოციალურ – პოლიტიკურ პრობლემებს, დღემდე უცნობ მასალებზე დაყრდნობით იკვლევს რეგიონის სამხედრო-პოლიტიკურ პროცესებს XIX ს. I მესამედში. ავტორი კვლევისას ემყარება როგორც აჭარის სახელმწიფო არქივში დაცულ დოკუმენტებს, ისე სტამბოლის ოსმალურ არქივში დაცულ ქართველ მთავარ-დიდებულთა და სხვა დიდმოხელეთა წერილებს, რომლებიც საინტერესო და საყურადღებო პირველწყაროა აღნიშნული პერიოდის ქართულ-რუსულ-ოსმალური ურთიერთობების ისტორიისათვის.

1963 წელს გამოვიდა ცნობილი მკვლევარის, მეცნირებათა დოქტორის **რამაზ სურმანიძის** პირველი წიგნი. დღეისათვის იგი 50-მდე წიგნის და ასეულობით სამეცნიერო ნაშრომის ავტორია. კვლევის პროცესში რ. სურმანიძე ემყარება მდიდარ ლიტერატურულ მონაცემებს, მუზეუმების ხელნაწერთა ფონდებს, ხალხურ გადმოცემებს, მაგრამ იგი ყოველთვის ცდილობდა საარქივო მონაცემებით გაემყარებინა საკუთარი მოსაზრებები. მკვლევარის მეცნიერული აზლოს დამადასტურებელია ის ფაქტი, რომ მის მიერ გამოთქმული ვარაუდი არაერთხელ დადასტურებულა აჭარის სახელმწიფო არქივში მოკვლეული დოკუმენტებით. რ. სურმანიძის ხელში გაიარა 2000-ზე მეტმა საარქივო დოკუმენტმა, მათგან ძირითადი მასალები მოიძია აჭარის სახელმწიფო არქივში. ეს მონაცემები აისახა ზოგადთეორიული ხასიათის ნაშრომებსა თუ დამსახურებულ პიროვნებათა - ყადირ შერვაშიძის, ნიკოლოზ დერუაინის, მუთებერ ვარშანიძის, მურად გუნთაიშვილის, ემრულა მაღაყმაძის, ესმა ხიმშიაშვილ-ჯაიანის, შუქრი ვარშანიძის, აბდულ

მიქელაძის, ნური ხიმშიაშვილის, ილიას ხილაძის, კოწია ერისთავის, მარკოზ აჭარელის, რეჯებ მუავანაძის, ვახტანგ მჭედლიშვილის და სხვა დედაწმომოსილ ადამიანთა შესახებ გამოქვეყნებულ პუბლიკაციებში.

აჭარის სახელმწიფო არქივში დაცულმა დოკუმენტებმა (ფონდი 78) ავტორს საშუალება მისცა დაედგინა ბათუმის ოლქის 300-ზე მეტი მოქალაქის გვარი, წარმომავლობა, წოდებები, იერარქიული აღზევება თუ დაცემა, რაც აგრესორების მიერ ჩვენი რეგიონის დაპყრობასთან იყო დაკავშირებული.

მკვლევართა დიდი ინტერესი გამოიწვია პროფესორ **ნუგზარ ზოსიძის** ნაშრომმა „**პოლიტიკური სიტუაცია და ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობა აჭარაში 1918-1920 წლებში**“. ავტორმა ჯერ კიდევ სტუდენტობის პერიოდში მიიღო საარქივო დოკუმენტებზე მუშაობის გამოცდილება. დასახელებულ ნაშრომში განხილულია რთული პოლიტიკური სიტუაცია ბათუმის ოლქში 1918-1920 წლებში. საარქივო მონაცემებზე დაყრდნობით ახსნილია ჯერ ოსმალების, შემდეგ ინგლისელების ექსპანსია და დენიკინელთა საქმიანობის ძირითადი მიზნები. ნაშრომში წინა პლანზეა წამოწეული ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის ამსახველი საარქივო დოკუმენტები, ქართული ორიენტაციის პოლიტიკური მიმდინარეობების, მეტადრე სამუსლიმანო საქართველოს განმათავისუფლებელი კომიტეტის მოღვაწეობა, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის ღონისძიებები აჭარის დედასამშობლოსთან დაბრუნებისათვის (ნ. ზოსიძე, 1995). საარქივო მასალების გამოყენების საფუძველზე ავტორს სხვა სამეცნიერო სტატიებიც აქვს გამოქვეყნებული.

მაღალმთიანი აჭარის ისტორიის, ისტორიული გეოგრაფიის, განათლების სისტემის საკითხებს ეძღვნება **ვახტანგ მაკარაძის** წიგნი „**გამონათღევის გამონათება**.“ შრომისმოყვარეობით, ენთუზიაზმით და მეცნიერული პასუხის-

მგბლობის გრძნობით გამორჩეული ავტორი თავის წიგნში აღწუსხავს მარეთის ხეობის ისტორიის ფურცლებს, მკითხველს აცნობს მის ლაბირინთებს ერთი კეთილშობილური იდეით – არ იქნას დავიწყებული წარსული, დაფასდეს წინაპართა ღვაწლი. ვ. მაკარაძე დიდხანს მუშაობდა აჭარის ცენტრალურ არქივში, რამაც შესაძლებლობა მისცა გამოეველინა და მკითხველი საზოგადოებისათვის, განსაკუთრებით ახაგაზრდობისათვის ხელმისაწვდომი გაეხადა იმ ასეულობით პედაგოგის ღვაწლი და დამსახურება, რომლებიც აჭარაში მოაველინეს საქართველოს სხვადასხვა კუთხიდან და მოსახლეობის სწავლა-განათლებას მოახმარეს თავიანთი შეგნებული ცხოვრების მნიშვნელოვანი ნაწილი (ვ. მაკარაძე, 2006). პრაქტიკულად ეს იყო „პედაგოგიური ლაშქრობა“, რამაც მოგვიანებით შესაძლებელი გახადა ადგილობრივი კადრების მომზადება. წიგნში საარქივო მონაცემებზე დაყრდნობით წარმოდგენილია შუახევის რაიონის თითოეულ სოფელში მოვლენილი მასწავლებლის გვარი, სახელი, სხვა მონაცემები ქრონოლოგიური თანმიმდევრობით. მონოგრაფია მნიშვნელოვან სამსახურს გაუწევს განათლების სისტემის ისტორიით დაინერესებულ მეკლევარებს.

თემსაბჭოების, კოლმეურნეობების, არტელების ჩამოყალიბების საკითხებს მარეთის ხეობაში (შუბნის მაგალითზე) ეძღვნება **შოთა ცეცხლაძის წიგნი „შუბანი და შუბნელები“**. იგი წლების განმავლობაში მუშაობდა არქივში განყოფილების გამგის თანამდებობაზე, პარალელურად კრებდა მასალებს აღნიშნულ პრობლემატიკასთან დაკავშირებით. მან თავი მოუყარა უამრავ ფაქტოლოგიურ მასალას, საარქივო დოკუმენტს, ცნობებს, რომელთა შეჯგურებისა და ანალიზის საფუძველზე დაიწერა ეს გამოკვლევა. მასვე ეკუთვნის ნაშრომი **აჭარის ქალაქებისა და დაბების ქუჩების სახელწოდებათა შესახებ** (შ. ცეცხლაძე, 2008),

რომელიც მ. ჭელიძის რედაქტორობით გამოიცა 2008 წელს.

აქტიურ სამეცნიერო მოღვაწეობას ეწეოდა პროფესორი **თემურ კომახიძე**. ბოლო 20 წლის განმავლობაში მისი ავტორობით გამოიცა რამდენიმე მონოგრაფია, რომელშიც წარმოდგენილია არა მარტო რეგიონის, არამედ დასახლებული პუნქტების, ქუჩებისა თუ სკვერების, სახალხო მურნეობების ცალკეული დარგების ისტორია, გამოჩენილ ადამიანთა (ზ. ჭიჭინაძე, ივანე ანდრონიკაშვილი და ა.შ.) ღვაწლი და დამსახურება.

მდიდარ საარქივო მონაცემებს ემყარება აგრეთვე **ს. ტაბაღუას, ჯ. კარაღიძის, მ. მეგრელიშვილის, ნ. ვარშანიძის, ჯ. ვარდმანიძის, ც. ქათამაძის, ი. მანველიძის, ი. ბეჭერიშვილის, შ. ვარშანიძის** და სხვათა ნაშრომები. **ს. ტაბაღუამ** თავის გამოკვლევებში მნიშვნელოვანი ადგილი დაუთმო მეორე მსოფლიო ომის ისტორიას, ქართული ლეგიონის საქმიანობასა და მისი ჭეშმარიტი მიზნების წარმოჩენას, სააშკარაოზე გამოიტანა მანამდე უცნობი ფაქტები და მოვლენები.

აჭარის ცენტრალურ სახელმწიფო არქივში ბევრი ცნობილი და გამოჩენილი პიროვნება ეძიებდა დოკუმენტებს, საარქივო პირველწყაროებით ამდიდრებდა ქართულ ისტორიოგრაფიას. ცხადია ვერ მოხერხდება ყველა მათგანის შრომების განხილვა. ეს არცაა ჩვენი მიზანი. ავტორთა ამოცანა იყო წარმოგვეჩინა სამეცნიერო გამოკვლევებში საარქივო პირველწყაროების გამოყენების როლი და მნიშვნელობა. ბოდიშს გუხდით ყველა მკვლევარს, პროფესიონალ მეცნიერსა თუ სამეცნიერო ხარისხის მაძიებელს, რომელთა სახელები ვერ მოხვდა წარმოდგენილ პუბლიკაციაში. გეჯერა, რომ ისინი დიდსულოვნად გვაპატიებენ და კვლავაც საქმის სიყვარულით გააგრძელებენ მუშაობას ახალი საარქივო დოკუმენტების გამოვლენისა და გამოყენების თვალსაზრისით.

თაზი VI

სამეცნიერო-კვლევითი და მეთოდური საქმიანობა

§ 1. სამეცნიერო-კვლევითი საქმიანობა

საარქივო დაწესებულება არ არის მარტო საცნობარო დანიშნულების ორგანიზაცია. იგი უპირველესად სამეცნიერო ფუნქციის მატარებელია. სამეცნიერო კვლევა-ძიება წმინდა საარქივო საქმიანობის თანმდევი პროცესია, რომლის გარეშე შეუძლებელია საარქივო დარგის განვითარება.

კვლევითი საქმიანობა იგეგმებოდა და იგეგმება იმ პრობლემატიკაზე, რომლებსაც გააჩნიათ ისტორიული, დარგთაშორისი, დარგობრივი თუ ღოკალური სამეცნიერო და პრაქტიკული ღირებულება. აქტიური სამეცნიერო-კვლევითი საქმიანობა წარმოებს არქივმცოდნეობის, დოკუმენტმცოდნეობის, არქეოგრაფიის, სამეცნიერო-საინფორმაციო და ზოგადად ისტორიული კვლევების მიმართულებით. არქივში მიმდინარეობდა და მიმდინარეობს აგრეთვე საინტერესო კვლევები სახელმწიფო დაწესებულებების, საზოგადოებრივი ორგანიზაციების ისტორიის, ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის ისტორიის, წყაროთმცოდნეობისა და დამხმარე საისტორიო დისციპლინების მიმართულებით.

სამეცნიერო კვლევა-ძიების მნიშვნელობის მიუხედავად, აჭარის სახელმწიფო არქივში ეს მიმართულება სტრუქტურული ერთეულის სახით არ იყო ჩამოყალიბებული. მხოლოდ 1998 წელს, ადგილობრივი მთავრობის **27 მაისის N 100** დადგენილების საფუძველზე, საარქივო დეპარტამენტის **1999 წ. 1 იანვრის N 3 ბრძანებით** ჩამოყალიბდა აჭარის არ. საარქივო დეპარტამენტის „საორგა-

ნიზაციო, სამეცნიერო-მეთოდური და კადრებთან მუშაობის განყოფილება“. ამ განყოფილების მეთოდკუთხის ბაზაზე კი 1999 წ. 12 იანვარის N2 ბრძანების შესაბამისად შეიქმნა **დეპარტამენტის საცნობარო-საინფორმაციო ფონდი** (ასსცსა, ფ. 1041, ან.1, ს. 1871 ფურც. 8).

როგორც განყოფილების სახელწოდებიდან ჩანს, განსაკუთრებული ყურადღება მიექცა სამეცნიერო და მეთოდური საქმიანობის გააქტიურებას, რაც სისტემატურად განიხილებოდა შესაბამისი უწყების სხდომებზე, მაგრამ მოგვიანებით, სტრუქტურიდან საერთოდ გაქრა აღნიშნული მიმართულება. **2008 წლის 15 აპრილს**, საარქივო სამმართველოს უფროსის N 17 ბრძანებით „სამეცნიერო-მეთოდური მუშაობის ორგანიზაციის სრულყოფის, სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობის შედეგებისა და საპრობლემო საკითხების შეფასება-განხილვის მიზნით“ შეიქმნა „**საარქივო სამმართველოს სამეცნიერო-მეთოდური საბჭო**“ (საზოგადოებრივ საწყისებზე), დამტკიცდა საბჭოს დებულება და შემადგენლობა.

მიუხედავად იმისა, რომ სამეცნიერო მიმართულება საარქივო სამმართველოში სტრუქტურული ერთეულის სახით არ იყო წარმოდგენილი, იგი ყოველთვის რჩებოდა ერთ-ერთ უმთავრეს პრიორიტეტულ მიმართულებად.

არქივის ჩამოყალიბების პირველი წლებიდან დიდი ხნის განმავლობაში იდგა საარქივო ფონდების განთავსების პრობლემა. ამას ემატებოდა 1920-50--იანი წლების პოლიტიკური და ეკონომიკური სიძნელეები. ამდენად, მაშინ ამ საკითხზე ფიქრისათვის არავის ეცალა. ამის მიუხედავად, არქივში ყოველთვის მიმდინარეობდა საინტერესო სამეცნიერო მუშაობა. მისი მნიშვნელობიდან გამომდინარე, სამეცნიერო-კვლევით საქმიანობასთან დაკავშირებული საკითხები არაერთხელ განხილულა საქართველოს მინისტრთა საბჭოსთან არსებულ მთავარ საარქივო სამ-

მართველოში. მიღებული გადაწყვეტილებები არქივისტებს ყოველწლიურად ავალდებულებდა სამეცნიერო ხასიათის ნაშრომების დამუშავებას (ასსცსა, ფონდი რ-89, საქმე 517, ან. 1, 1,2,3,4,5,6, 7).

სამეცნიერო მუშაობის გააქტიურებას ემსახურებოდა საკავშირო ხელისუფლების გადაწყვეტილება იმის შესახებ, რომ არქივს უნდა მიეღო მხოლოდ სამეცნიერო-კვლევითი ხასიათის დოკუმენტები (ა. კარასევა, „აჭარის ასსრ ცენტრალური სახელმწიფო არქივი“, სადიპლომო ნაშრომი. ბათუმი 1961. გვ. 27). სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭოს დადგენილებით, 1958 წლიდან საარქივო მასალები გაიყო ორ ჯგუფად:

ა. სამეცნიერო მნიშვნელობის საარქივო დოკუმენტები;

ბ. საცნობარო ხასიათის მასალები.

ამავე დადგენილებით განისაზღვრა, რომ ცენტრალურ სახელმწიფო არქივებში განთავსდებოდა სამეცნიერო ხასიათის დოკუმენტები, ხოლო დაწესებულებებში თავს მოიყრიდა საცნობარო ხასიათის მასალები (ა. კარასევა, „აჭარის ასსრ ცენტრალური სახელმწიფო არქივი“, სადიპლომო ნაშრომი. ბათუმი 1961. გვ. 29). ამ გადაწყვეტილებამ ბოლო მოუღო საცნობარო ხასიათის მასალების შემოსვლას ცენტრალურ სახელმწიფო არქივებში. ამავე დროს აჭარის სახელმწიფო არქივმა დაიწყო ორგანიზაციებისა და დაწესებულებებისათვის პირადი შემადგენლობისა და საცნობარო დოკუმენტების უკან დაბრუნება (მ. თავაძე, აჭარის ასსრ-ს ცენტრალური სახელმწიფო არქივის ისტორია, სადიპლომო ნაშრომი, ბათ. 1967, გვ. 28). ამ ღონისძიებით ვარაუდობდნენ არქივისტების განტვირთვას საცნობარო საქმიანობისაგან, რათა ხელი მოეკიდათ სამეცნიერო-კვლევითი საქმიანობისათვის (მ.

თავადე, აჭარის ასსრ-ს ცენტრალური სახელმწიფო არქივის ისტორია, სადიპლომო ნაშრომი, ბათ. 1967, გვ. 28).

- I რიგში: დოდო თავაძე, ლიანა ვანიძე, მირა სიხარულიძე;
 II რიგში: გალინა მოსიძე, ვახტანგ კომახიძე, გრიშა ჩაგანავა, ლევან ქაჯაია, იბრაიმ აბაშიძე

სამეცნიერო-კვლევითი საქმიანობა განსაკუთრებით გააქტიურდა 1960-იანი წლებიდან. მაშინ ასე თუ ისე მოგვარებული იყო საარქივო დოკუმენტების განთავსების პრობლემა. ამავდროულად დროს არქივი დაკომპლექტებული იყო კვალიფიციური სპეციალისტებით. აჭარის ცენტრალური არქივის თანამშრომელთა მიერ 1961 წელს რუსულ ენაზე გამოქვეყნდა დოკუმენტების კრებული - „ბრძოლა საბჭოთა ხელისუფლების გამარჯვებისათვის აჭარაში“ (რუსულ ენაზე). მართალია მასში დოკუმენტები და საარქივო წყაროები წარმოდგენილია საბჭოთა პერიოდის მოთხოვნათა შესაბამისად (ეს ბუნებრივიცაა), მაგრამ ამ მასალებითაც კრებული ანგარიშგასაწევი პირველწყაროა XX ს. პირვე-

ლი ოცწლეულის ისტორიით დაინტერესებულ მკვლევართათვის.

ნაზი ნოღაიდელი, გრიგოლ პინიანცი, ნუნუ სკამოჩაიშვილი, ალექსანდრე ბაჟაძე, ვლადიმერ სიჭინავა

სამეცნიერო კვლევითი საქმიანობის თვალსაზრისით ფასდაუდებელია ნ. ნოღაიდელის, ს. ტაბაღუას, შ. თოდაძისა და დ. ჭელიძის ღვაწლი. სწორედ მათი თავდაუზოგავი შრომის შედეგად 1975 წელს გამოქვეყნდა დოკუმენტებისა და მასალების კრებული „აჭარა საბჭოთა ხელისუფლების განმტკიცებისა და სახალხო მეურნეობის აღდგენის პერიოდში“, რომელიც მოიცავს 1921 - 1925 წლებს. კრებულში თავმოყრილია 256 დოკუმენტი ორიგინალის, ასლისა თუ პერიოდიკის სახით. დოკუმენტური მასალები წარმოდგენილია ქრონოლოგიური თანმიმდევრობით. კრებულის სრულყოფის მიზნით შემდგენელებს შეუტანიათ ზოგიერთი ადრე გამოქვეყნებული დოკუმენტი, თუმცა მათი უმრავლესობა პირველად მოექცა სამეცნიერ-

რო ბრუნვაში. დოკუმენტს წინ უძღვის ანოტირებული სა-
თაური და დართული აქვს ლეგენდა, რომელშიც გაშიფ-
რულია სახელმწიფო არქივის სახელწოდება, ფონდის,
საქმისა და ფურცლის ნომერი.

გრიგოლ ჩაგანავა, სერგო ტაბაღუა, ვალიკო მკერვალიშვილი, ოთარ
ზოიძე, ელენე კობალეიშვილი ნაზი ნაგერვაძე, თინა მაღრაძე, ნაზი
ნოღაიდელი, მარინა ცქიტიშვილი, ლენა ზაქარაიშვილი,
ლამარა რუხაძე

აჭარის მრეწველობის და სოფლის მეურნეობის გან-
ვითარების ძირითად მომენტებზე მოგვითხრობს დოკუმენ-
ტებისა და მასალების კრებული, რომელიც შეადგინეს
არქივის თანამშრომლებმა: **ნ. ნოღაიდელმა, ს. ტაბაღუამ,**
გ. ჩაგანავამ. კრებულში ცალკ-ცალკეა წარმოდგენილი
1926-1932 წლებში აჭარაში ინდუსტრიალიზაციისა და
კოლექტივიზაციის, მიწათმოქმედების, მესაქონლეობის,
მებაღეობის, მეფუტკრეობის, სატყეო მეურნეობის, მებარე-
შუმეობის და სხვა დარგების განვითარების, მრეწველო-
ბისა და სოფლის მეურნეობაში გატარებული რეფორმე-
ბის ამსახველი საარქივო დოკუმენტები.

აჭარის საარქივო დაწესებულების სამუშაო გეგმებში ყოველწლიურად იყო გათვალისწინებული საარქივო დოკუმენტების მოძიება, დამუშავება და სამეცნიერო ნაშრომების პუბლიკაცია. აღნიშნული გეგმების შესაბამისად გამოიცა არაერთი ნაშრომი, სახელდობრ:

1. „აჭარა მეორე მსოფლიო ომის წლებში (1939-1945)“;
2. „აჭარა საქართველოს ეროვნული სახელმწიფოებრიობის აღდგენის და დემოკრატიული რესპუბლიკის არსებობის პერიოდში (1917-1921)“;
3. „აჭარა რუსეთის პირველი რევოლუციის პერიოდში“;
4. ცნობარი „აჭარის საზოგადოებრივი და კოოპერაციული ორგანიზაციების ისტორია (1921-1946) და 1993-2000 წლებში“ (ასსცსა, ფონდი N რ- 1041, ან 1, საქმე 1529. 1991 წელი. ფურც. 7).

არქივის თანამშრომელთა თავდაუზოგავი შრომის შედეგად 1960 - 1980-იან წლებში შეიქმნა ათობით მონოგრაფია, სამეცნიერო სტატია, საარქივო დოკუმენტების კრებული, რომელთაგან განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია შემდეგი ნაშრომები:

1. მეგობარი შორეთიდან, ბათუმი, 1962;
2. აჭარა ლენინურ დოკუმენტებში, შემდგენლები: ა. სურგულაძე, ს. ტაბაღუა. ბათუმი, 1969;
3. საარქივო საქმის განვითარება აჭარაში, შემდგენელი ნ. ნოღაიდელი, 1970;
4. აჭარის ასსრ საბჭოების ყრილობები (1921-1937), დოკუმენტების კრებული. შემდგენლები: ნ. ნოღაიდელი, ს. ტაბაღუა, გრ. ჩაგანავა. ბათუმი, 1971;
5. აჭარის ასსრ მშრომელები დიდი სამამულო ომის პერიოდში, შემდგენელი ს. ტაბაღუა, თბ. 1975;
6. მეგობრობა გზად და ხიდად, შემდგენელი ვლ. მკერვალიშვილი, 1975;

7. აჭარის ასსრ სახელმწიფო დაწესებულებების ისტორია (1921-1946), ცნობარი. შემდგენლები: ს. ტაბაღუა, გ. ანდღუღაძე, ნ. სკამკოჩაიშვილი;

8. დოკუმენტების და მასალების კრებული - 1921-1925 წწ. შემდგენლები: ნ. ნოღაიდელი, ს. ტაბაღუა, შ. თოღაძე, დ. ჭელიძე;

9. ბრძოლა სოციალისტური ინდუსტრიალიზაციისა და სოფლის მეურნეობის კოლექტივიზაციისათვის აჭარაში (1926-1932). შემდგენლები: ნ. ნოღაიდელი, ს. ტაბაღუა, გრ. ჩაგანავა. ბათ. 1980;

10. ბრძოლა სახალხო მეურნეობის რეკონსტრუქციის დამთავრებისათვის აჭარაში, 1933-1941 წწ. შემდგენლები: ნ. ნოღაიდელი, ს. ტაბაღუა. ბათუმი, 1986;

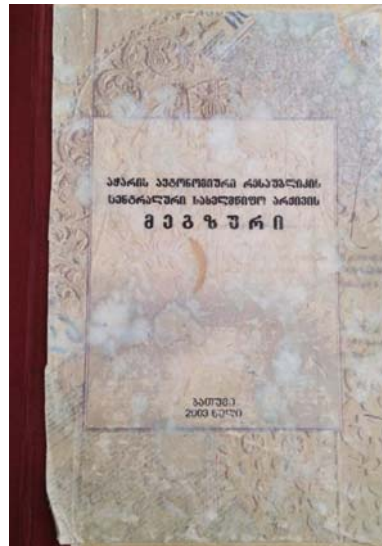
აჭარის სახელმწიფო არქივი განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევდა საარქივო და სხვა სამეცნიერო (უმაღლესი სასწავლებლები, მეცნიერებათა აკადემია) დაწესებულებებს შორის შემოქმედებით თანამშრომლობას. საქართველოს მინისტრთა საბჭოსთან არსებული მთავარი საარქივო სამმართველოს სამეცნიერო საბჭომ 1984 წლის 10 ივლისს მიიღო გადაწყვეტილება „საქართველოს სსრ საარქივო და აკადემიის დაწესებულებათა შემოქმედებითი თანამშრომლობის შემდგომი განვითარების შესახებ“ (ასსცსა, ფ.რ-89, ან. 1, საქმე 629, ფურც. 1). აღნიშნული გადაწყვეტილება გადაეგზავნა აჭარის საარქივო დაწესებულებასაც. გადაწყვეტილებაში ხაზგასმით იყო აღნიშნული, რომ „აკადემიის დაწესებულებებთან კავშირი დამახასიათებელია არქივების სამეცნიერო მუშაობის მთელი კომპლექსის, სამეცნიერო თემების კვლევის, სამეცნიერო-საორგანიზაციო, სამეცნიერო-საგამომცემლო და სამეცნიერო-საინფორმაციო საქმიანობისათვის“ (ასსცსა, ფ. რ-89, ან. 1, საქმე 629, ფურც. 2). სწორედ ასეთი თანამშრომლობით მომზადდა არაერთი

დოკუმენტური გამოცემა. საარქივო დაწესებულებათა თანამშრომლები ირჩეოდნენ აკადემიური დაწესებულებების სამეცნიერო საბჭოს წევრებად. შესაბამისად, საარქივო დაწესებულებათა სამეცნიერო საბჭოების საქმიანობაში აქტიურად იყვნენ ჩართული აკადემიური დაწესებულებების წარმომადგენლები (ასსცსა, ფ. რ-89, ან. 1, საქმე 629, ფურც. 3). გადაწყვეტილება ავალდებულებდა აკადემიური დაწესებულებების ჰუმანიტარული მიმართულებების თანამშრომლებს საარქივო დაწესებულებათა სამეცნიერო-კვლევით საქმიანობაში აქტიურ მონაწილეობას - ხელნაწერთა აღწერილობების, ქართული საარქივო ტერმინოლოგიის ლექსიკონის, სახელმწიფო დაწესებულებათა ისტორიის და სხვა პუბლიკაციების მომზადებასა და გამოცემაში, ერთობლივი სამეცნიერო კონფერენციების, სემინარების, გამოფენების მოწყობასა და ჩატარებაში (ასსცსა, ფ. რ-89, ან. 1, საქმე 629, ფურც. 4).

საარქივო საქმიანობის შემდგომი განვითარებისა და სრულყოფისათვის, მკვლევარებთან მუშაობის ეფექტურობის ამაღლებისათვის განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭებოდა სახელმწიფო არქივის „მეგზური“-ს შედგენას. მისი მომზადება უზარმაზარ შრომას მოითხოვდა. არქივისტებმა ეს პრობლემაც წარმატებით გადაჭრეს და 1959 წელს ტატიანა ნეფედოვას რედაქტორობით პირველად გამოიცა სახელმწიფო არქივის „მეგზური“ რუსულ ენაზე (შემდგენელები: ლ. კალანდარიშვილი, ს. ტაბაღუა, შ. თოდაძე).

„მეგზურის“ ახალი, შევსებული ვარიანტი ნაზი ნოლაიდელის რედაქტორობით გამოიცა აგრეთვე 1974 წელს (შემდგენელები: გ. მოსიძე, ს. ტაბაღუა, მ. თავაძე, გრ. ჩაგანავა). საარქივო ფონდების ახალი დოკუმენტებით შევსების პარალელურად დროდადრო კვლავ განიხილებოდა გზამკვლევის შევსება-დაზუსტებისა და გამოცემის საკითხი. აჭარის საარქივო დეპარტამენტის საბჭოს 1999 წლის 27

მაისის N 30 ბრძანება ითვალისწინებდა „მეგზურის შეესება-დაზუსტებას და გამოსაცემად მომზადებას“ (ასსცსა, ფ. 1041, ან.1, ს. 1871 ფურც. 160-161). არქივისტებმა ეს ამოცანაც წარმატებით განახორციელეს და გამოსაცემად მოამზადეს (ხელნაბეჭდის სახით) „მეგზურის“ ახალი ვარიანტი, რომელშიც შევიდა დოკუმენტები 2001 წლის ჩათვლით. იმავე წლის გეგმაში გათვალისწინებული იყო „მეგზურის“ ბეჭდური სახით გამოცემა, თუმცა აღნიშნული დანიშნულებით მოთხოვნილი 10 000 ლარის გამოყოფა მაშინ ვერ მოხერხდა (ასსცსა, ფ. 1041, ან. 1, საქმე 1974 ფურც. 18).

„მეგზურის“ ახალი, შეესებული ვარიანტის მომზადება დღესაც რჩება არქივისტების ერთ-ერთ მთავარ ამოცანად. ეს საკითხი სისტემატურად იხილებოდა კიდევ საარქივო სამმართველოში, მაგრამ გაურკვეველი მიზეზების გამო ხდებოდა სამუშაოების დაწყების გადავადება. საარქივო სამმართველოს უფროსის მოვალეობის შემსრულებლის

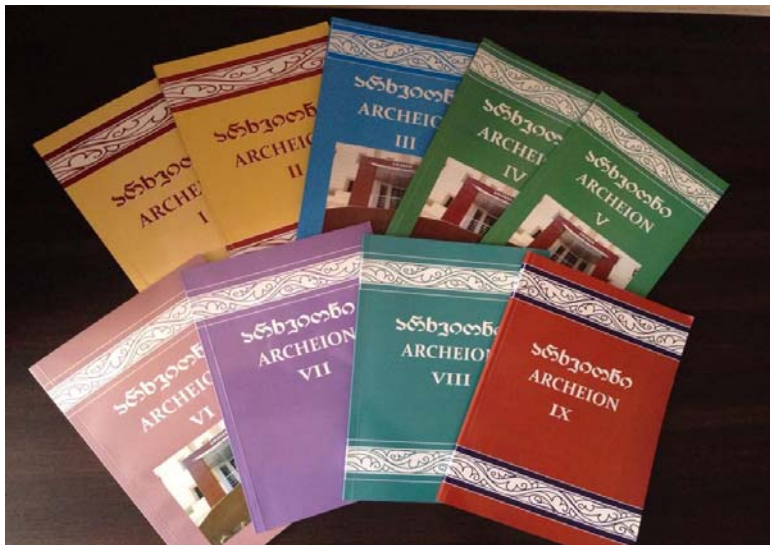
თენგიზ ცინცკილადის 2014 წ. 15 ივლისის N 40 ბრძანებით „მეგზურის“ (გზამკვლევის) განახლება-შეესების მიზნით“ შეიქმნა სამუშაო ჯგუფი **მაია რურუას** ხელმძღვანელობით. სამუშაო ჯგუფს დაევალა აღნიშნული სამუშაოების დასრულება 2015 წ. 1 აპრილისათვის.

სამეცნიერო საქმიანობის უდაო წარმატებად უნდა იქნეს მიჩნეული საარქივო სამმართველოს პერიოდული ორგანოს **ჟურნალ „არხეიონის“ დაბადება**. ჟურნალის გამოცემის სურვილი ადრეც არსებობდა, მაგრამ ვერ ხერხდებოდა ჩანაფიქრის განხორციელება. **2010 წლის 8 ივლისს**, საარქივო სამმართველოს სამეცნიერო-მეთოდურმა საბჭომ მიიღო **გადაწყვეტილება არქივის პერიოდული ორგანოს გამოცემის შესახებ**. საბჭოს უნდა გადაეწყვიტა ჟურნალის სახელწოდებაც. იყო სხვადასხვა შემოთავაზება („საარქივო მაცნე“, „არქივი და არქივისტები“ და სხვა), მაგრამ არჩევანი შეჩერდა დოკუმენტსაცავის ძველ ბერძნულ სახელწოდება **„არხეიონ“-ზე**, რაც სრულყოფილად გამოხატავდა ჟურნალის არსს, მიზანსა და დანიშნულებას. ეს სახელწოდება სხვა მხრივაც პოულობდა გამართლებას. იგი ესადაგებოდა შავი ზღვის აუზის ქვეყნების რეგიონალური არქივების თანამშრომლობის პერსპექტივასაც. იდეაში იგი აღნიშნული გაერთიანების ორგანოდაც უნდა ქცეულიყო.

„არხეიონის“ პირველი ნომერი გამოვიდა 2011 წელს.

დღეისათვის გამოცემულია ჟურნალის 9 ნომერი, რომლებშიც საარქივო საქმიანობის ამსახველი მასალების გარდა იბეჭდება დოკუმენტური წყაროები, სტატიები სხვადასხვა თემატიკაზე, რეცენზიები, საზღვარგარეთის ქვეყნების არქივებთან თანამშრომლობის ამსახველი მასალები და ა. შ. ბოლო სამი წლის განმავლობაში არქივის თანამშრომელთა (თამაზ ფუტკარაძე, ნატო ქიქავა, ფრიდონ ქარდავა, მადონა ცხადაძე, მაია რურუა, ელგუ-

ჯა ჩაგანავა, მზია სურმანიძე, ნინო გოგიტიძე, ციცი ცინცაძე, გუგული პატარიძე, იზა ბაუჟაძე, ნაზი ნაგერვაძე, ქეთევან იაკობაძე, ეთერი მიქელაძე) ავტორობით დაიბეჭდა ათობით სამეცნიერო სტატია სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს ისტორიის, საარქივო დაწესებულებათა ჩამოყალიბების, ტურიზმის, დამსახურებული არქივისტების ღვაწლის და სხვა საკითხების შესახებ. ვფიქრობთ, რომ მართებული იყო სარედაქციო საბჭოს მიდგომა ჟურნალში ამაგდარი არქივისტების ცალკე რუბრიკის სახით წარმოდგენის შესახებ.

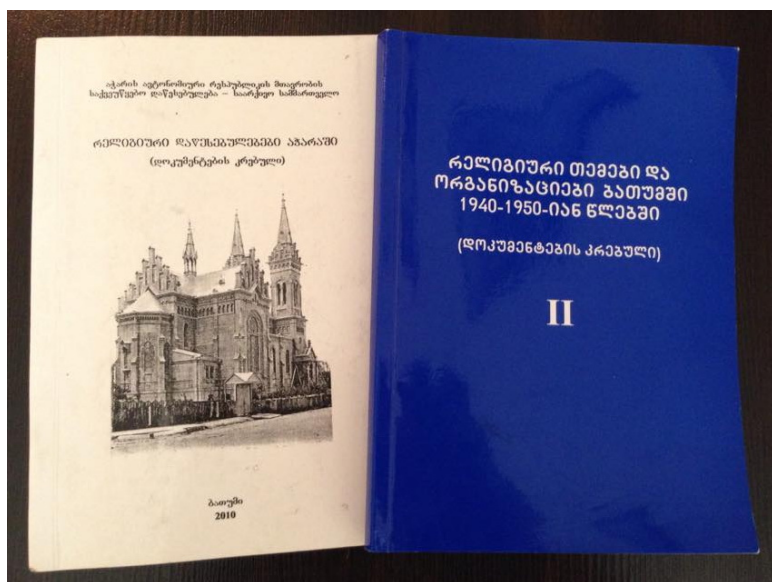

ჟურნალის სარედაქციო საბჭომ განსაკუთრებული ყურადღება დაუთმო საარქივო დოკუმენტური წყაროების გამოვლენას, შერჩევასა და გამოქვეყნებას. ჟურნალმა ამ თვალსაზრისითაც თქვა თავისი სიტყვა. მის ფურცლებზე დაიბეჭდა როგორც ჩვენს არქივში, ისე ქუთაისისა და საქართველოს ეროვნულ არქივებში, ასევე ხარიტონ ახვლედიანის მუზეუმში დაცული ათეულობით დოკუმენტი,

რომლებშიც წარმოჩენილია საარქივო დაწესებულებათა ისტორიის, სახკომსაბჭოს საქმიანობის, სვანების უმძიმესი ყოფის, აჭარისწყლის ჰიდროელექტროსადგურის მშენებლობის ისტორიის, XIX საუკუნის ბოლო მეოთხედის ბათუმის მოსახლეობის ეთნორელიგიური შემადგენლობის და სხვა საკითხების შესახებ არსებული პირველხარისხოვანი დოკუმენტები.

საარქივო მასალებს დაეთმო აგრეთვე დოკუმენტების ორი კრებული:

1. რელიგიური დაწესებულებები აჭარაში (დოკუმენტების კრებული), ბათუმი, 2010;
2. რელიგიური თემები და ორგანიზაციები ბათუმში 1940-1950-იან წლებში, თბილისი 2013.

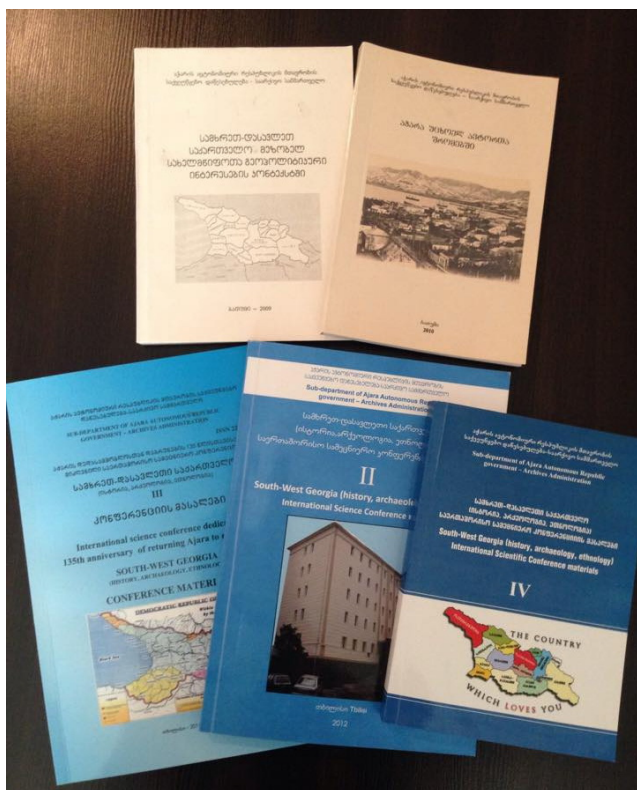

გადაუჭარბებლად შეიძლება ითქვას, რომ ორივე კრებულმა სპეციალისტთა დიდი მოწონება დაიმსახურა.

ჩვენთვის ცნობილი მონაცემების საფუძველზე ბოლო პერიოდში გამოქვეყნებულ ნაშრომებსა თუ დოკუმენტების კრებულებს შორის აღნიშნული გამოცემები ერთ-ერთი საუკეთესო გამოცემად ჩაითვალა, რასაც ადასტურებს ციტირების ინდექსი. ამ გამოცემაში გამოქვეყნებული დოკუმენტები უკვე გამოიყენა არაერთმა მკვლევარმა. მისი მნიშვნელობის შესახებ საინტერესო მოსაზრებები გამოითქვა შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტსა და საარქივო სამმართველოში ჩატარებულ საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციებზე.

ზემოთდასახელებული გამოცემების გარდა გამოქვეყნდა საარქივო სამმართველოში ჩატარებული ადგილობრივი და საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციების რამდენიმე კრებული:

1. სამხრეთ-დასავლეთ საქართველო მეზობელ სახელმწიფოთა გეოპოლიტიკური ინტერესების კონტექსტში, ბათუმი, 2009;
2. აჭარა უცხოელ ავტორთა შრომებში. ბათუმი, 2010;
3. სამხრეთ-დასავლეთი საქართველო (ისტორია, არქეოლოგია, ეთნოლოგია), მეორე საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალები, თბილისი, 2012;
4. სამხრეთ-დასავლეთი საქართველო (ისტორია, არქეოლოგია, ეთნოლოგია), მესამე საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალები, თბილისი, 2013.
5. სამხრეთ-დასავლეთი საქართველო (ისტორია, არქეოლოგია, ეთნოლოგია), მეოთხე საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალები, თბილისი, 2014

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ისტორიის, არქეოლოგიისა და ეთნოლოგიის დეპარტამენტის ჟურნალის „საისტორიო მაცნე“-ს XX ნომერში (ბათ. 2013) დაიბეჭდა ასევე საარქივო სამმართველოსა და ბათუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ერთობლივი საერთაშორისო კონფერენციის „საქართველო-ბულგარეთი, ისტორიული პარალელები“-ს მასალები.

უნდა ითქვას, რომ აღნიშნული კრებულები გამოირჩევა თემატური მრავალფეროვნებითა და სამეცნიერო ბრუნვაში ახალი საარქივო მასალების შემოტანით. კრებულებში წარმოდგენილია ქართველი, რუსი, ბულგარე-

ლი, ავსტრიელი და სომეხი მეცნიერებისა და საარქივო სამმართველოს თანამშრომელთა სამეცნიერო ნაშრომები.

განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს კრებული **„აჭარა უცხოელ ავტორთა შრომებში“** (გამომც. „ალიონი, ბათუმი, 2010), რომელშიც წარმოდგენილია აჭარისა და მისი უმთავრესი ქალაქის – ბათუმის შესახებ უცხოელ ავტორთა შრომებში დაცული მონაცემები. ნიშანდობლივია, რომ კრებულში ერთად მოიყარა თავი ჩვენი რეგიონის შესახებ უცხოელ ავტორთა ნაშრომებში მიმოხედილმა დოკუმენტებმა. ამიტომაც გამოიწვია მკითხველი საზოგადოების განსაკუთრებული ინტერესი.

ბოლო პერიოდში გამოცემულ ნაშრომებს შორის უნდა აღინიშნოს აგრეთვე თამაზ ფუტკარაძის თანაავტორობით გამოქვეყნებული და შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის მიერ დაფინანსებული მონოგრაფია **„ისტორიული ჭანეთის აღმოსავლეთ ნაწილში დაცული კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები“** და ფრიდონ ქარდავას თანაავტორობით გამოცემული წიგნი **„ბათუმი“**.

არქივისტებმა მოამზადეს აგრეთვე **საარქივო სამმართველოს ბუკლეტი** (ტრიპლეტი), რომელიც ორჯერ გამოიცა. პირველად, 2013 წელს – ქართულ ენაზე, მომდევნო 2014 წელს კი ქართულ და ინგლისურ ენებზე.

საარქივო სამმართველოს ღარიანი ბუკლეტი
Archives Administration has periodic edition - magazine „Archeion“.

სამმართველო აქტიურად თანამშრომლობს უცხოეთის საარქივო დაწესებულებებთან, გაფორმებულია ურთიერთსამშრომლობის მემორანდუმები შვედეთის, უკრაინის, ბულგარიისა და ავსტრიის რეგიონალურ არქივებთან.
Administration actively cooperates with the foreign archival institutions. Memorandums of understanding are signed with regional Archives of Sweden, Ukraine, Bulgaria and Austria.

პატივის პატივითი რეპუტაციის მინიჭება
Sub-department of Ajara Autonomous Republic Government - Archives Administration

აქრას არ მთავრობის საქვეუწყებო დაწესებულება - საარქივო სამმართველო წარმოადგენს ავტონომიური რეგიონის დოკუმენტების ერთ-ერთ ევლუაზიანულ დეპარტამენტს.
Sub-department of Ajara Autonomous Republic Government - Archives Administration is one of the most important depositories of Georgia.

საარქივო სამმართველო
საქართველოს საგარეო ურთიერთობების სამსახური
საგარეო ურთიერთობების სამსახური
ტელ: 099 422 27 52 58
ფაქს: 099 422 27 52 58
ელ: info@ajara.gov.ge

Contact information:
Web site: <http://ajara.gov.ge>
136, Vashliq Road, Batumi 6050, Georgia
Tel: 099 422 27 52 58
Fax: 099 422 27 52 58
Email: info@ajara.gov.ge

საარქივო სამმართველო შეიცავს XIX, XX საუკუნეების 550 ათასზე მეტ ქართულ, აგრეთვე არაბულ, ოსმალურ, ინგლისურ, სომხურ, რუსულ და სხვა ენაზე დოკუმენტს.
There are more than 550 documents of XIX, XX centuries preserved in Archives Administration. Documents are in Georgian, Arabic, Turkish, Ottoman, English, Armenian, Bulgarian and Russian languages.

საარქივო სამმართველოს ბუკლეტი

საარქივო სამმართველო მთავრობის საქვეუწყებო დაწესებულებაა. ამიტომ არა აქვს სამეცნიერო-საგარანტო პროექტებში მონაწილეობის უფლება, მაგრამ საარქივო სამმართველოს თანამშრომელი თამაზ ფუტყარაძე სხვადასხვა ფორმით მონაწილეობდა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდისა თუ ევროკავშირის საგარანტო სამეცნიერო პროექტებში, კერძოდ:

I. ევროკავშირის საგარანტო პროექტი:

1. „პოლიტიკური და კულტურული მემკვიდრეობა და 1877-1878 წწ. რუსეთ-თურქეთის ომი“ (2012-2015 წწ.)

II. შოთა რუსთაველის ეროვნული

სამეცნიერო ფონდი:

1. N 180-08-1-030. „შავშეთი“ (2009-2011 წლები);
2. №4475. ისტორიული ჭანეთის აღმოსავლეთ ნაწილში დაცული ქართული კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები (2011-2013 წლები);
3. FR/196/2-105/14. არტანუჯის ქართული კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები (საფორტიფიკაციო, საკულტო, საკო-

მუნიკაციო, საყოფაცხოვრებო არქიტექტურა, ფოლკლორული და ენობრივი მონაცემები) (2015-2018 წლები);

4. 03- tr 3-09. ინდივიდუალური სამოგზაურო საკონფერენციო გრანტი სეგედში (უნგრეთი), 26-29 მაისი, 2009 წელი;

5. № 2013_tr_056. ინდივიდუალური საკონფერენციო-სამოგზაურო გრანტი, ბულგარისტიკის მესამე საერთაშორისო კონგრესი. სოფია. 2013 წ. 23-26 მაისი;

6. 2013_tr_324. ინდივიდუალური საკონფერენციო-სამოგზაურო გრანტი „ბალკანეთი. ხალხი, ომი და მშვიდობა“. სკოპიე. მაკედონია. 4-5 ნოემბერი, 2013 წელი.

მომზადდა აგრეთვე საკონფერენციო, ინდივიდუალური და სამეცნიერო საგრანტო პროექტები აჭარაში მცხოვრებ ქართველ-აფხაზთა ურთიერთობის საკითხებზე, პეტერბურგის ანთროპოლოგიის და ეთნოგრაფიის ინსტიტუტის სამეცნიერო კონფერენციის მუშაობაში მონაწილეობის მისაღებად; საარქივო სამმართველოსა და ხარიტონ ახელედიანის სახელმწიფო მუზეუმში დაცული უცნობი დოკუმენტების შესახებ, რომლებშიც ჩართული არიან საარქივო სამმართველოს თანამშრომლები თამაზ ფუტკარაძე, ფრიდონ ქარდავა და ნატო ქიქავა.

საარქივო სამმართველოს სამეცნიერო-მეთოდურმა საბჭომ არაერთხელ განიხილა აჭარის **ცენტრალური სახელმწიფო არქივის ისტორიის მომზადების საკითხი**. ამ თვალსაზრისით ჩატარდა კიდევ გარკვეული სამუშაოები, რაც აისახა „მეგზურის“ 2001 წლის ხელნაბეჭდში. ამავე წლის სამუშაო გეგმა ითვალისწინებდა არქივის ისტორიის ბეჭდური სახით გამოცემას, მაგრამ საკითხი ბოლომდე ვერ იქნა გადაწყვეტილი. ვერ მოხერხდა მეტ-ნაკლებად სრულყოფილი სახით არქივის ისტორიის მომზადება და ბიუჯეტიდან წიგნის გამოცემისათვის საჭირო თანხის (12 ათასი ლარი) გამოყოფა (ფ. 1041, ან. 1, საქმე 1974 ფურც. 18).

2014 წლის 17 ივნისს, საარქივო სამმართველოს უფროსის მოვალეობის შემსრულებლის თენგიზ ცინცკილადის N41 ბრძანებით შეიქმნა „საარქივო სამმართველოს ისტორიის მომზადებისა და გამოცემის სარედაქციო საბჭო“. ბრძანებით დამტკიცდა ასევე მონოგრაფიის გეგმა-პროსპექტი, რომლის საფუძველზეც მომზადდა წინამდებარე მონოგრაფია.

§ 2. სამეცნიერო კონფერენციები

აჭარის ცენტრალური სახელმწიფო არქივის საქმიანობაში მეტად მნიშვნელოვანი იყო ადგილობრივი თუ საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციების ორგანიზება და ჩატარება. ამ თვალსაზრისით არქივისტების დაინტერესება აშკარად იკვეთება 1960-1970-იანი წლებიდან. სამეცნიერო კონფერენციების ორგანიზების საკითხი განხილულა 1965 წლის 15 მარტის სხდომაზე (ასსცსა, ფ. 1041, საქმე 428, ფურც 1).

სამეცნიერო კონფერენცია (1969 წ. 14 თებერვალი)

ფაშიზმზე გამარჯვების 20 და 30 წლისთავს მიეძღვნა სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენციები 1965 და 1975 წლებში. კონფერენციაზე წარმოდგენილ მოხსენებებში წარმოჩენილი იყო აჭარის, აჭარაში მცხოვრები ქალების ღვაწლი და დამსახურება მეორე მსოფლიო ომის პერიოდში (მომხსენებლები: ს. ტაბაღუა, გ. ანდღულაძე, მ. ძნელაძე, გ. მოსიძე და სხვები). კონფერენციის ფარგლებში განსაკუთრებული ადგილი ეთმობოდა ომის ვეტერანების (ბაჯელძე, პინიანცი, შონია, ჩხიკვაძე, გირკველიძე, ბარამიძე) მოგონებებს. არქივი ყოველთვის ახერხებდა ომის ვეტერანების დაფასებასა და ფასიანი საჩუქრებით დაჯილდოებას (ფონდი რ-89, საქმე 407 ფურც. 1).

კონფერენციის მონაწილენი, 1975 წელი

ფაშიზმზე გამარჯვებისადმი მიძღვნილი კონფერენციები მომდევნო წლებშიც არაერთხელ ჩატარებულა.

მათგან შეიძლება დავასახელოთ ფაშიზმის დამარცხების 57 წლისთავთან დაკავშირებული კონფერენცია 2002 წელს (ასსცსა, ფ. 1041, საქმე 1997, ფურც. 123).

სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენციები მიემდგვნა აგრეთვე: აკაკი წერეთლის დაბადებიდან 160 წლისთავს (2000 წელი), ქართული ეკლესიის ავტოკეფალიის აღდგენის საიუბილეო თარიღს (1997 წელი), საქართველოს სახელმწიფოებრიობის 3000 წლისთავს და ა. შ. (ასსცსა, ფონდი 1041, ან. 1, საქმე 1883, ფურც. 183).

სამეცნიერო კონფერენციები ემდგნებოდა დედასამშობლოსთან აჭარის დაბრუნების საიუბილეო წლისთავებს. ამ მოვლენის 100 წლისთავისადმი მიძღვნილი არქივისტთა სამეცნიერო კონფერენცია პირველად 1978 წ. 17 ოქტომბერს გაიმართა (ასსცსა, ფონდი რ-89, საქმე N 492. ფურც.1,2,3).

2004 წლიდან საარქივო სამმართველოში სრულიად შეწყდა სამეცნიერო კონფერენციების ჩატარება, 2008 წლიდან კი აღნიშნულმა ღონისძიებებმა საერთაშორისო მასშტაბები შეიძინა.

ბლაგოვეგრადის უნივერსიტეტის პროფესორი მარიანა პისკოვა

2008-2014 წლების განმავლობაში საარქივო სამმართველოში ჩატარდა ექვსი საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია:

1. სამხრეთ-დასავლეთ საქართველო მეზობელ სახელმწიფოთა გეოპოლიტიკური ინტერესების კონტექსტში (2008 წ. 11-12 ივნისი);
2. აჭარა უცხოელ ავტორთა შრომებში (2009 წ. 3 ივლისი);
3. საქართველო-ბულგარეთი, ისტორიული პარადღეები” (2011 წ. 30-31 მაისი);
4. სამხრეთ-დასავლეთი საქართველო (ისტორია, არქეოლოგია, ეთნოლოგია), II. (2012 წ. 20-21 სექტემბერი);
5. სამხრეთ-დასავლეთი საქართველო (ისტორია, არქეოლოგია, ეთნოლოგია) III. (2013 წ. 15-16 აგვისტო)
6. სამხრეთ-დასავლეთი საქართველო (ისტორია, არქეოლოგია, ეთნოლოგია) . IV (2014 წ. 17-18 სექტემბერი).

კონფერენციების მუშაობაში მონაწილეობდნენ: სომხეთის არმენოლოგიური კვლევის შირაქის ცენტრის, რუსეთის მეცნიერებათა აკადემიის, ბლავოვეგრადის უნივერსიტეტის, ბულგარეთის მეცნიერებათა აკადემიის, გრაცის (ავსტრია) უნივერსიტეტის, ბელორუსიის კულტურის ცენტრის, ბერდიანსკის (უკრაინა) უნივერსიტეტისა და უკრაინის მეცნიერებათა აკადემიის, თურქეთის ქართული კულტურის ცენტრის, ასევე საქართველოს ეროვნული არქივის, ქუთაისის ცენტრალური არქივის, ჩოხატაურის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის, ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტისა და აჭარის საარქივო სამმართველოს წარმომადგენლები.

ამავე პერიოდში ჩატარდა ხუთი **ადგილობრივი სამეცნიერო კონფერენცია**. პირველი კონფერენცია მიემდგნა საბჭოთა ანექსიის საკითხებს („საქართველო საბჭოთა ანექსიის პირისპირ“ (2011 წ. 24 თებერვალი), მეორე კონფერენცია - საარქივო დოკუმენტების გამოყენების საკითხებს („საარქივო პირველწყაროები მკვლევართა შრომებში“, 2010 წლის 29 ივლისი), ხოლო დანარჩენი კონფერენციები არქივისტის

პროფესიულ დღესასწაულს (2011 წ. 2 მარტი, 2012 წ. 4 მარტი, 2013 წ. 1 მარტი)

სამეცნიერო საქმიანობის ერთ-ერთი შემადგენელი ნაწილია **საარქივო ფონდების მიმოხილვა**. გიორგი ხეჩინაშვილის, რამაზ სურმანიძის, ალი სამსონიას, პეტრე სულაბერიძის, გრიგოლ პინიანცის, ჯემალ ნოღაიდელის, ფრიდონ ხალვაშის პირადი ფონდის და ფოტოდოკუმენტების, ასევე ბრიტანეთის არქივში დაცული დოკუმენტების ასლების, ალექსანდრე ნეველის სახელობის ტაძრის, ოდესის (უკრაინა), გრაცის (ავსტრია), სოფიისა და ბლაგოვეგრადის (ბულგარეთი) არქივებიდან შემოტანილი დოკუმენტებისა და ხელნაწერების მიმოხილვებმა ასახვა ჰპოვა ჩვენი ჟურნალის ფურცლებზე.

ფონდების მომოხილვასთან ერთად განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა **თემატური ნუსხების შედგენას**, სამუშაო გეგმით გათვალისწინებულ საკითხებზე **დოკუმენტების გამოვლენასა და სხვა სამუშაოების შესრულებას**.

**საარქივო სამმართველო საერთაშორისო და
ადგილობრივ სამეცნიერო კონფერენციებზე
(2010-2014 წლები)**

§ 3. მეთოდური მუშაობა

წმინდა საარქივო საქმიანობასთან ერთად ცსა-ში მიმდინარეობდა და მიმდინარეობს აქტიური მეთოდური საქმიანობა. უპირველესად ეს ეხება დოკუმენტების სამეცნიერო-ტექნიკური დამუშავების სრულყოფის საკითხებს, სამეცნიერო ხასიათის დოკუმენტების ექსპერტიზას, პუბლიკაციებისათვის საჭირო მასალების გამოვლენას და გამოყენებას. შემუშავდა სამუშაო ინსტრუქციები, მეთოდური მითითებები. თათბირებზე განიხილება დოკუმენტების ექსპერტიზის საკითხები, ხდება საქართველოს სხვადასხვა საარქივო დაწესებულებების გამოცდილებათა გაზიარება.

მეთოდური საქმიანობის გააქტიურება 1960-იან წლებს უკავშირდება. უპირველესად იგი ეხებოდა საარქივო საქმის პოპულარიზაციის მეთოდების შემუშავებას. 1965 წ. სამეცნიერო საბჭოს სხდომაზე განიხილული იქნა

„აჭარის ცენტრალური სახელმწიფო არქივის დოკუმენტური მასალების პოპულარიზაციის მეთოდებისა და ფორმების საკითხი“ (ასსცსა, ფ. 1041, საქმე 428, ფურც 3). ამ მიმართულებით არქივისტთა საქმიანობაც მიღებული გადაწყვეტილების შესაბამისად წარიმართა.

მეთოდური მუშაობის საკითხებს გარკვეული ყურადღება ექცეოდა მომდევნო წლებშიც. შესაბამისად, შემუშავდა არაერთი წინადადება „დოკუმენტური მასალების მეცნიერული და პრაქტიკული ღირებულების ექსპერტიზის საკითხებზე“ (1991 წელი). საცავებში მუშაობის ხარისხის ამაღლების მიზნით შემუშავდა დებულება „სახელმწიფო არქივის არქივსაცავებში მუშაობის ძირითადი წესების შესახებ (1992), „სახელმწიფო არქივებში სისტემატური კატალოგის გამოყენების ძირითადი წესების შესახებ“, „არქივსაცავებში პირველადი საადრიცხვო დოკუმენტების შედგენის მეთოდური მითითება“ (ასსცსა, ფონდი რ-89, ან 1, საქმე 674, 48), დამუშავდა საექსკურსიო თემა: „აჭარის ცსა - საარქივო სამსახური - სამეცნიერო დაწესებულება“ (1992) (ასსცსა, ფონდი რ-89, ან 1, საქმე 674, ფურც. 49)

მეთოდური მუშაობის სრულყოფის საკითხებს ემსახურებოდა გაერთიანება „მემატიანესა“ და ცენტრალური სახელმწიფო არქივის ერთიანი მეთოდური კომისიის ფორმირება, რომელიც ჩამოყალიბდა აჭარის არ სახელმწიფო სამეცნიერო გაერთიანება „მემატიანე“-ს საბჭოს 1993 წლის 30 ივნისის N 21ა ბრძანების საფუძველზე. კომისიის შემადგენლობაში შევიდნენ გამოცდილი არქივისტები: ლ. ოთიაშვილი, ჯ. მამუჭაძე, გ. ანდღულაძე, ნ. სკამკორიაიშვილი, ვ. მკერვალიშვილი, მ. ბიბიგური, ი. ფაცურაიშვილი. კომისიას ევალებოდა მეთოდური კითხვების შემუშავება, მეთოდლიტერატურისა და საკანონმდებლო დოკუმენტე-

ბის მოძიება-შევსება, მეთოდური მითითებების პრაქტიკაში დანერგვა (ასსცსა, ფ. რ-89, საქმე 795, ფურც. 14-15).

სამეცნიერო-მეთოდური მუშაობის საკითხები სისტემატურად განიხილებოდა გაერთიანება „მემატიანე“-ს საბჭოს სხდომებზე. საბჭოს გადაწყვეტილების შესაბამისად დაშვებული იქნა 1993 წ. 28 მაისის N 15 ბრძანება, შემუშავდა მეთოდური მითითებები „სახელმწიფო დაწესებულებათა ისტორიის“ ცნობარის შესადგენად. ამ მითითებების გათვალისწინებით გამოსაცემად მომზადდა „აჭარის სახელმწიფო დაწესებულებათა ისტორიის“ ცნობარი, რომელშიც გადმოცემულია აჭარის სახელმწიფო დაწესებულებათა შექმნის, სტრუქტურის, ფუნქციის, კომპეტენციის, რეორგანიზაციის და სხვა საკითხები. ცნობარში შეტანილია აგრეთვე ყველა ის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ცვლილება, რაც განიცადა აჭარამ 1921-1946 წლებში. მითითებულია შესაბამისი საკანონმდებლო აქტები.

საარქივო საქმიანობის მეთოდის საკითხებს მიემდგვნა არაერთი პუბლიკაცია, რომელთაგან შეიძლება დავასახელოთ არქივისტ ნაზი ნაგერვაძის მიერ მომზადებული მეთოდური ხასიათის წერილები, რომლებიც საექსპერტო – შემმოწმებელი კომისიის სრულყოფის საკითხებს ეხება.

მეთოდური მუშაობის სრულყოფის საკითხები ამჟამადაც წარმოადგენს არქივისტების საქმიანობის ერთ-ერთ ძირითად მიმართულებას.

თავი VII

საზოგადოებასთან ურთიერთობა, საარქივო საქმის პოპულარიზაცია

საარქივო სამმართველო არასდროს ყოფილა იზოლირებული სხვა ორგანიზაციებისაგან, სამეცნიერო-კვლევითი თუ სასწავლო და კულტურული დააწესებულებისაგან. მას ყოველთვის ჰქონდა აქტიური ურთიერთობა საზოგადოებასთან, მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებთან, სხვადასხვა ორგანიზაციებთან და დაწესებულებებთან.

წმინდა საარქივო საქმიანობასთან ერთად არქივისტები აქტიურ მონაწილეობას იღებენ არქივის საზოგადოებრივ-კულტურულ ცხოვრებაში, საკუთარი ძალებით ატარებენ სამეცნიერო-პრაქტიკულ კონფერენციებს, აღნიშნავენ ღირსსახსოვარ თარიღებს, უწყობენ შეხვედრებს ცნობილ მეცნიერებს, კულტურის მუშაკებს, შემოქმედებითი ინტელიგენციის წარმომადგენლებს, დამსახურებულ არქივისტებს, ზოგადად ღვაწლმოსილ ადამიანებს.

არქივის ჩამოყალიბების პირველი წლებიდანვე, დოკუმენტსაცავის პრობლემის მოუგვარებლობის მიუხედავად, არქივისტები შემდგომისდაგვარად თანამშრომლობდნენ სამუზეუმო და სასწავლო დაწესებულებებთან, დროდადრო ახერხებდნენ ერთობლივი ღონისძიებების ჩატარებას, გამოფენების მოწყობას. არქივს არაერთხელ გადაუცია გარკვეული რაოდენობის წიგნები მხარეთმცოდნეობის მუზეუმისათვის, ხოლო ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელობის სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტის ჩამოყალიბებისთანავე, **1935 წელს, საკმაოდ დიდი რაოდენობის წიგნები გადასცა ახლადდაარსებულ უმაღლეს სასწავლებელს.** საქმეში არის გადაცემული

წიგნების ჩამონათვალი (ასსცსა, ფონდი რ-89, საქმე 13, ფურც. 1-54).

ქვეყანაში შექმნილი უმძიმესი პოლიტიკური სიტუაციისა (კოლექტივიზაცია, ინდუსტრიალიზაცია, 1930-ნი წლების რეპრესიები, ომი, ომისშემდგომი სიძნელები და ა.შ.) და არქივსაცავის არარსებობის პირობებში ძნელი იყო მსგავსი ხასიათის დონისძიებების ორგანიზება. 1960-იანი წლებიდან უფრო ხელშესახები გახდა სამეცნიერო-კულტურული თანამშრომლობა რეგიონის კულტ-საგანმანათლებლო, სასწავლო თუ სამეცნიერო დაწესებულებებთან. შესაბამისად, განსაკუთრებული ყურადღება მიექცა საარქივო დარგის პოპულარიზაციას. ეს საკითხები დროდადრო განიხილებოდა კიდევ სხდომებსა და თათბირებზე. ამ თვალსაზრისით საინტერესოა 1965 წ. სამეცნიერო საბჭოს ერთ-ერთი სხდომა, რომელიც სწორედ აჭარის ცენტრალური სახელმწიფო არქივის დოკუმენტური მასალების პოპულარიზაციის საკითხებს მიეძღვნა (ასსცსა, ფ. 1041, საქმე 428, ფურც 3).

არქივისტების ცხოვრებაში მნიშვნელოვანი იყო თემატური საღამოების ჩატარება. ზოგჯერ იგი იმართებოდა ღირსსახსოვარი თარიღების აღსანიშნავად. 1975 წელი გაეროს მიერ ქალთა საერთაშორისო წლად გამოცხადდა. ამ თემას მიეძღვნა არქივისტების თემატური საღამო, რომელზეც წარმოადგინეს მოხსენებები: „ქალი და რელიგია“ (ნ. ნოღაიდელი), „ქალი და კულინარია“ (გ. ანდელაძე), „ქალის როლი ოჯახში“ (ვ. მკერვალიშვილი) და ა. შ. თემატური საღამოს მონაწილეებმა პენსიაზე გააცილეს დეაწლმოსილი მუშაკი უფროსი ბუღალტერი ლიდა ქებურია (ასსცსა, ფონდი რ-89, ან. 1, საქმე 408, ფურც.1).

უწყება განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევდა საარქივო საქმის პოპულარიზაციას, დოკუმენტების სამეცნიერ-

რო ბრუნვაში მიმოქცევას, ახალგაზრდა მკვლევარების მოზიდვას. 1992 წლის 25 ივნისს, სახელმწიფო სამეცნიერო-საწარმოო გაერთიანება „მემატიანე“-ს საბჭომ მიიღო გადაწყვეტილება „საზოგადოებისათვის დოკუმენტური ინფორმაციის ოპერატიულად მიწოდების საქმეში აჭარის საარქივო დაწესებულებათა მიერ აჭარის არ პრესასთან, რადიომაუწყებლობასა და ტელევიზიასთან გაწეული მუშაობისა და მისი შემდგომი გააქტიურების შესახებ“. გადაწყვეტილება ხაზს უსვამს აჭარის საარქივო დაწესებულებების კონტაქტების გააქტიურებას მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებთან დოკუმენტური მასალების საზოგადოებისათვის ოპერატიულად მიწოდების მიზნით. გადაწყვეტილებაში აღნიშნულია ლექცია-საუბრებისა და ისტორიის გაკვეთილების ჩატარების, ფართო საზოგადოებასთან შეხვედრების, საინიციატივო წერილების მომზადების, არქივისტების მიერ საგაზეთო და სამეცნიერო პუბლიკაციების გამოქვეყნების, ფოტო და წერილობითი დოკუმენტების გამოფენების მნიშვნელობა საარქივო დარგის პოპულარიზაციისათვის (ასსცსა, ფონდი 1041, ან. 1, საქმე 1514, ფურც. 32)

ასეთი გადაწყვეტილებები ხელს უწყობდა საარქივო დარგის შემდგომ განვითარებას. განსაკუთრებული ყურადღება ექცეოდა მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებთან თანამშრომლობას. მას შემდეგ, რაც დოკუმენტების გამოყენების საკითხებზე იმსჯელა აჭარის არ სახელმწიფო-სამეცნიერო საწარმოო გაერთიანება „მემატიანე“-ს საბჭომ, მასმედიასთან ინფორმაციის მიწოდება გახდა უფრო მიზანმიმართული. ამ სამუშაოთა აქტუალური საკითხები აისახა სახელმწიფო არქივის ყოველწლიურ სამუშაო გეგმებში. ამ მიზანს ემსახურებოდა გაზეთ „აჭარაში“ ყოველწლიურად გამოქვეყნებული სტატიები, 16 წუთიანი რადიოგადაცემები.

1993 წ. მაისში „მემატიანეს“ საბჭომ მიიღო გადაწყვეტილება „აჭარის არ რესპუბლიკურ და ადგილობრივ პრესასთან, რადიომაუწყებლობასა და ტელევიზიასთან, საზოგადოებასთან დოკუმენტური ინფორმაციის მიწოდების მიზნით აჭარის საარქივო დაწესებულებათა კონტაქტების შესახებ“. საბჭოს გადაწყვეტილება ითვალისწინებდა სარქივო საქმის პოპულარიზაციას, საზოგადოებასთან შეხვედრებსა და შემოქმედებითი კონტაქტების გაღრმავებას. ამ მიზნით უნდა ჩატარებულიყო „ღია კარის დღეები“, სადამოები, თემატური მიმოხილვები, ექსკურსიები, უნდა მომზადებულიყო სატელევიზიო გადაცემები, გამოქვეყნებულიყო საგაზეთო წერილები. რაიარქივებს დაევაღათ მოემზადებინათ პუბლიკაციები შესაბამის ფონდსაცავებში დაცული საინტერესო დოკუმენტური მასალების გამოყენებით (ასსცსა, ფონდი რ-89, საქმე - 794, ფურც. 40,41). შედეგმაც არ დააყოვნა. არქივისტებმა მოამზადეს და გამოაქვეყნეს არაერთი საგაზეთო სტატია, მათ შორის: „არქივებში ცოცხლობს ისტორია“, „დოკუმენტური ისტორიის წარუშლელი სურათები“ და ა. შ. (ასსცსა, ფონდი რ-89, საქმე - 794, ფურც. 45-46). განსაკუთრებული ინტერესი გამოიწვია სახელმწიფო უნივერსიტეტის საქართველოს ისტორიის კათედრის გაზეთ „ძლევაში“ გამოქვეყნებულმა მასალებმა ტაბუდადებული დოკუმენტებიდან. ადგილობრივი და რესპუბლიკური პრესის ფურცლებზე არაერთხელ აისახა საარქივო ცხოვრების ამსახველი პუბლიკაციები.

მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებთან და საზოგადოებასთან აქტიური თანამშრომლობის აუცილოებლობამ დღის წესრიგში დააყენა შესაბამისი სტრუქტურული ერთეულის ჩამოყალიბების საკითხი. აჭარის არ საარქივო სახელმწიფო დეპარტამენტის საბჭოს 1999 წ. 26 თებერვლის N 18 გადაწყვეტილებით საარქივო დეპარტამენ-

ტთან შეიქმნა „ლოკალური მნიშვნელობის პრესსამსახური“ (საზოგადოებრივ საწყისებზე), რომლის შემადგენლობაში შევიდა 5 თანამშრომელი (თ. კობულაძე -სამსახურის უფროსი, ნ. დურგლიშვილი, ი. ფაცურეიშვილი, ც. ქათამაძე, ნ. მიქელთაძე) (ასსცსა, ფ. 1041, ან.1, ს. 1871, ფურც. 105-106), თუმცა ამ სტრუქტურამ დიდხანს ვერ იმუშავა. აღნიშნული ფუნქციით შესაბამისი სტრუქტურული ერთეულის ჩამოყალიბება მოხერხდა 2010 წელს.

არქივში ჩატარებულ ღონისძიებებს შორის განსაკუთრებულ დატვირთვას ატარებდა შემეცნებითი და შემეცნებით-გასართობი ღონისძიებები. მარტო ერთი, 2000 წლის განმავლობაში ჩატარდა არაერთი ღონისძიება: ახალი წლისადმი მიძღვნილი საზეიმო შემეცნებით-გასართობი ღონისძიება, „დედის დღისადმი მიძღვნილი საზეიმო საღამო“, „ა. წერეთლის დაბადების 160 წლისთავისადმი მიძღვნილი სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენცია“, „ქართული ეკლესიის ავტოკეფალიის აღდგენისადმი მიძღვნილი სამეცნიერო სესია“, „საქართველოს სახელმწიფოებრიობის 3000 წლისთავისადმი მიძღვნილი სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენცია“, „ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის ამსახველი ფოტომასალების გამოფენა“, „ქრისტიანული კერების მშენებლობა აჭარაში“, „აკაკი და აჭარა“, „ქართული სახელმწიფოებრიობის სათავეებთან“, „ქართლის ჭირსა ვერვინ მოთვლის“ და ა. შ. (ასსცსა, ფონდი 1041, ან. 1, საქმე 1883, ფურც. 183); მსგავსი და სხვა ღონისძიებები ტარდებოდა მომდევნო წლებშიც, კერძოდ: საახალწლო კარნავალი (2003 წ. 8 იანვარი) (ასსცსა,ფ. 1041, ან. 1. საქმე 2060), ქართული ენის დღისა და (ასსცსა, ფ. 1041, ს.1784, ფურც. 20), ფაშიზმზე გამარჯვებისადმი (ფ. 1041, ს.1784, ფურც. 20)

მიმდენილი ღონისძიებები, საქართველოს სახალხო არტისტის იუსუფ კობალაძის ხსოვნისადმი მიმდენილი გამოფენა-ტელეგადაცემა (ასსცსა, ფ. 1041, ს.1784, ფურც. 20), ჰაიდარ აბაშიძის 100 წლისთავისადმი მიმდენილი პრესკონფერენცია (ასსცსა, ფ. 1041, ს.1784, ფურც. 20) და ა. შ. მსგავსი ღონისძიებების ჩატარება იქცა საარქივო ცხოვრების შემადგენელ ნაწილად.

მნიშვნელოვანი ღონისძიებები ტარდებოდა არქივის-ტოა საქმიანობის დაფასების, გამოჩენილი და ღვაწლმოსილი მუშაკების შრომისა და დამსახურების წარმოსაჩენად. ამ დატვირთვას ატარებდა „**წლის საუკეთესო არქივისტი**“ წოდების შემოღება. არქივისტებს აჯილდოებდნენ ფულადი პრემიითა და საპატიო სიგელებით.

ტრადიციად დამკვიდრდა **ყოველწლიური კონკურსების ჩატარება წლის საუკეთესო არქივისტის გამოსავლენად**. აღნიშნულის შესახებ საინტერესო ინფორმაციებია დაცული თამაზ ქობულაძის მიერ შედგენილ წლიურ ანგარიშებში (ასსცსა, ფ. 1041, ან.1, ს. 1871 ფურც. 60). სახელმწიფო თუ საარქივო სამმართველოს ჯილდოებზე წარსადგენად იწერებოდა დახასიათება-რეკომენდაციები (ასსცსა, ფონდი 1041, საქმე 1997, ან. 1 ფურც. 60-71). საქართველოს რესპუბლიკის სახელმწიფო-სამეცნიერო გაერთიანება „მემარტიანე“-ს 1991 წ. 30 დეკემბრის N61 ბრძანებით, რომელსაც ხელს აწერს ზურაბ მახარაძე, ცნობილ **არქივისტს გუგული ანდრულაძეს მიენიჭა „1991 წლის საუკეთესო არქივისტის“ წოდება** (ასსცსა, ფონდი N რ-1041, ან 1, საქმე 1514 ფურც. 1), ხოლო **ქობულეთის რაიარქივის საცავს „1991 წ. სანიმუშო არქივსაცავის წოდება და პრემია 500 მანეთი** (ასსცსა, ფონდი N რ-1041, ან 1, საქმე 1514 ფურც. 3).

არქივისტების ცხოვრებაში მნიშვნელოვანი ეტაპი იყო **საქართველოს პრეზიდენტის 1999 წ. 19 იანვრის N 19 ბრძანებულება**, რომლის მიხედვით ყოველი წლის მარტის პირველი კვირა დღე საარქივო დარგის მუშაკთა პროფესიულ დღესასწაულად გამოცხადდა. პრეზიდენტის ზემოთაღნიშნული ბრძანებულების საფუძველზე საქართველოს სახელმწიფო საარქივო დეპარტამენტის თავმჯდომარემ ზურაბ მახარაძემ გამოსცა შესაბამისი ბრძანება, რომელშიც ვკითხულობთ: „საქართველოს პრეზიდენტმა კიდევ ერთხელ დაადასტურა საარქივო დაწესებულებისადმი პატივისცემა და გაითვალისწინა რა ქვეყნის სახელმწიფო არქივების მნიშვნელობა, მისი თანამშრომლების უანგარო შრომა, რომლებიც მაღალი პროფესიონალიზმით ერთგულად ემსახურებიან მათზე დაკისრებულ საქმეს, მიმდინარე წლის 19 იანვარს გამოსცა ბრძანებულება N 19 საქართველოში საარქივო დარგის მუშაკის პროფესიული დღესასწაულის დაწესების შესახებ. ასეთ თარიღად დაწესდა ყოველი წლის მარტის პირველი კვირა დღე, რომლის აღნიშვნა ხელს შეუწყობს საარქივო დარგის მუშაკთა პრესტიჟისა და პასუხისმგებლობის ამაღლებას“. ბრძანება ავალდებულებდა ყველა საარქივო დაწესებულებას, არქივისტის პროფესიული დღესასწაულის აღსანიშნავად შეემუშავებინათ და წარედგინათ წინადადებები კონკრეტული ღონისძიებების შესახებ (ასსცსა, ფონდი 1041, ან 1, საქმე 1869, ფურც 12). აღნიშნულმა გადაწყვეტილებამ არქივისტების დიდი კმაყოფილება გამოიწვია. არქივის მუშაკთა განწყობა ამ დღესთან დაკავშირებით გამოიხატა არქივის იმჟამინდელი თანამშრომლის ნათია მიქელთაძის წერილში „ქაღალდში გაცხადებული დროის მცველნი“. მკითხველს ვთავაზობთ ამ წერილის შემოკლებულ ვარიანტს:

„საქართველოს პრეზიდენტის 1999 წლის 19 იანვრის N 19 ბრძანებულებით მარტის თვის პირველი კვირა სა-არქივო დარგის მუშაკის დღედ გამოცხადდა. მაშ ასე, ამიერიდან არქივის დარგის მუშაკთა შრომასაც თავის წილ ყურადღებასა და პატივს მიაგებენ. პროფესიულ დღესასწაულს მიულოცავენ ადამიანებს, რომლებიც თავიანთი უნო, დაფარული შრომითა და დაუშრეტელი შემართებით ემსახურებიან ადამიანებს, საკუთარ ერს და შესაბამისად მთელს კაცობრიობას. ფრაზა „არქივი ერის დოკუმენტური მესიერებაა“ - ღოზუნგადაა ქცეული. თითოეულ ჩვენთაგანს ცხოვრებაში ერთხელ მაინც დასჭირვებია არქივის დახმარება. ჩვენ ვიცით, რომ სადღაც არის დაწესებულება, რომელიც ბეჭდიან ქაღალდად ქცეულ ჩვენი ცხოვრების უმნიშვნელოვანეს მოვლენებს ინახავს და საჭიროების შემთხვევაში უცილობელ მოწმედ დაგვიდგება გვერდით. მაგრამ ცოტამ თუ იცის რამოდენა შრომა უდგას უკან თითოეული დოკუმენტის შენახვას, მოვლას, პოვნასა და კეთილი საქმის სამსახურში ჩაყენებას. ჩვენ არ ვიცნობთ ადამიანებს, რომლებიც უდიდესი საუნჯის დაუდალავი მცველები არიან. სტელაჟებზე წლების მიხედვით დალაგებულ, მუდამ მოწესრიგებულ, დასახმარებლად მუდამ მზადმყოფ წარსულს უკან ის ადამიანები უდგანან, რომელთა ღვაწლით დაუმსახურებლადაა მიჩქმალული. არქივის რიგითი თანამშრომლები, არქივისტები თუ ფონდების მცველნი დღენიადაგ ზრუნავენ ჩვენი წარსულის იმ ნაწილზე, რომლიდან შობილი აწმყოც, თუ ლაიბნიცს დაუუჯერებთ, ჩვენივე მშობელია. არქივი და არქივისტები ფასდაუდებელ სამსახურს უწევენ მეცნიერებს, სოციალურად დაუცველ მოსახლეობას, რეაბილიტირებულებს, რეპრესირებულებს და მათ ოჯახებს. სწორედ არქივის მეშვეობით პოულობენ მოქალაქეები დაკარგულ მიწებს, დავიწყებულ ორდენებს, ჩამორთმეულ სახლებსა და ქონებას. დღეს ბათუმის ცენტრალურ სახელ-

მწიფო არქივში ყოფილი საბჭოთა კავშირის ყველა კუთხიდან მოდის წერილები, რომლებშიც ჩვენი ავტონომიური რესპუბლიკის ყოფილი მცხოვრებლები თავიანთი ღვაწლის უტყუარ საბუთებს აქედან ითხოვენ და უღრმეს მადლობას წირავენ აჭარის ცენტრალურ არქივს ფასდაუდებელი დახმარების აღმოჩენისათვის.

აჭარის ცენტრალურ სახელმწიფო არქივში ჩვენი ქვეყნის, ქალაქის წარსულის შესახებ საოცარი მასალების პოვნაა შესაძლებელი. აქ ჩვენი ახლო თუ შორეული, წენარი თუ შფოთიანი, მაგრამ ყოველთვის მნიშვნელოვანი წარსული ინახება. იმისათვის, რომ დოკუმენტი დოკუმენტსაცავში მოხვდეს და ერის ისტორიაში თავისი ადგილი დაიკავოს, გრძელი გზა უნდა გაიაროს ლაბორატორიიდან საცავამდე. მას სპეციალური ხსნარით დაამუშავენ, იმისათვის, რომ დრომ და გარემომ ვერაფერი დააკლოს, შესაბამის საქმეში მოათავსებენ და დროის კანონით მკაცრად მოწესრიგებულ მატრიანეთა რიგში მიუჩენენ ადგილს. ყველაფერს ამას უზარმაზარი შრომა, ბევრი ადამიანის ხელი, დიდი მოთმინება და საქმის დიდი სიყვარულიც უნდა. სწორედ ასე ეკიდებიან საქმეს საარქივო დეპარტამენტისა და აჭარის ცენტრალური სახელმწიფო-არქივის თანამშრომლები, „უხილავი ფრონტის“ ფარული მებრძოლნი, რომელთაგანაც ბევრმა ცხოვრება შესწირა საარქივო საქმეს, რომლის კეთილდღეობაზეც ერის კეთილდღეობაა დამოკიდებული

მვირფასო საარქივო დარგის მუშაებო, წარსულის ქომაგებო, ქალაქში გაცხადებულ დროის მცველნო, ჭარმაგებო და ახალგაზრდებო, დამსახურებულნო და რიგითნო, პროფესიულ დღესასწაულს გილოცავთ, მრავალს დაესწარიო“ ნ. მიქელთაძე (ასსცსა, ფ. 1041. საქმე 1883, ფურც. 30-32).

პრეზიდენტის ზემოთდასახელებული ბრძანებულების შემდეგ ყოველწლიურად აღინიშნება არქივისტების პრო-

ფესიული დღესასწაული. სამუშაო გეგმებში გათვალისწინებულია შესაბამისი ღონისძიებები. 2004 წლამდე არქივისტების პროფესიული დღესასწაული კვირეულების სახით ტარდებოდა. **კვირეულში გათვალისწინებული იყო საზეიმო სხდომის ჩატარება, უზენაეს საბჭოში არქივისტთა მიღება, ექსკურსია-ლექციები, მზადდებოდა მოხსენებები:** „არქივები მეცნიერების სამსახურში“, „სახალხო მეურნეობის ამსახველი საარქივო დოკუმენტები“, „არქივების მნიშვნელობა კულტურულ მიდწევებში“ და ა. შ. ღონისძიების ფარგლებში ხდებოდა მოწინავე არქივისტთა წარდგენა საპატიო სიგელებზე; მატერიალური წახალისება ერთი თვის ხელფასით; სასურსათო პროდუქტების გაცემა, არქივის სიგელებით თანამშრომელთა დაჯილდოება, ქვეყნდებოდა საგაზეთო პუბლიკაციები, გარკვეული დრო ეთმობოდა არქივისტთა საქმიანობის წარმოჩენას ადგილობრივ რადიოსა და ტელევიზიაში, ეწყობოდა გამოფენები - „**საარქივო მასალების კვალდაკვალ**“. არქივის წარმომადგენლები ხვდებოდნენ გამოჩენილ ადამიანებს როგორც ცენტრალურ სახელმწიფო არქივში, ისე რაიონებში, ეწყობოდა ექსკურსიები და ა. შ. (ასსცსა, ფ. 1041, ან.1, ს. 1871ფურც. 24,25,26. ასევე, ფონდი N რ-89, საქმე 519 ფურც. 2,3,4,5,6).

2002-2008 წლებში ამ მიმართულებით მუშაობა საგრძნობლად შენედა, თუმცა რამოდენიმე ღონისძიების ჩატარება მაინც მოხერხდა. არქივის დაარსების 80 წლისთავისა და არქივისტთა პროფესიული დღესასწაულის 5 წლისთავის იუბილეს მიეძღვნა 2003 წ. მარტში ჩატარებულ საზეიმო საღამო, რომელსაც ესწრებოდა საქართველოს **საარქივო დეპარტამენტის თავმჯდომარე ზურაბ მახარაძე** (ასსცსა, ფონდი 1041, საქმე 2062, ან. 1ფურც. 1)

**ზურაბ მახარაძე (საქართველოს საარქივო
დეპარტამენტის თავმჯდომარე (2003 წლის მარტი)**

მომდევნო წლებში აღდგა ბევრი დაკარგული ტრადიცია. დაინერგა ზოგიერთი სიახლეც. სისტემატური ხასიათი შეიძინა არქივისტის დღისადმი მიძღვნილი ადგილობრივი სამეცნიერო კონფერენციების თუ საზეიმო ღონისძიებების ჩატარებამ. განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმო დამხასურებული არქივისტების ღვაწლის (ლილი ოთიაშვილი, თალიკო შეყილაძე, ნანა კუჭაშვილი, სერგო ტაბაღუა, გრიგოლ პინიანცი და სხვ.) წარმოჩენას, რომლებიც ჯილდოვდებიან ფასიანი საჩუქრებით. ღონისძიებების ფარგლებში ეწყობა სხვადასხვა სახის გამოფენები.

არქივისტთა პროფესიული დღისადმო მიმდენილი
სამეცნიერო კონფერენცია. 2012 წ. მარტი

არქივისტები არც მეცნიერ-მკვლევარებს ივიწყებენ, რომლებიც წლების განმავლობაში ეძიებდნენ საარქივო მასალებს და სამეცნიერო ბრუნვაში შეჰქონდათ სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს ისტორიის ამსახველი დოკუმენტური წყაროები. არქივისტებმა შეხვედრა მოუწყეს აჭარაში მოღვაწე ქალბატონ პროფესორებს: შუშანა ფუტყარაძეს, ნაზი მიქელაძეს და თინა შიოშვილს (2009 წ. 23 მაისი); თბილისი შეხვედრა მოუწყეს აგრეთვე პროფესორებს: ოთარ თურმანიძეს, სერგო დუმბაძეს, ოთარ გოგოლიშვილს (2008 წლის ზაფხულში), ამირან კახიძეს, ნოდარ კახიძეს, ნოდარ ბარამიძეს, ბიჭიკო დიასამიძეს (25 დეკემბერი, 2013 წელი) და წარმოაჩინეს მათი ღვაწლი და დამსახურება.

აჭარის საარქივო სამმართველოში განსაკუთრებულ პატივს მიაგებენ **1989 წლის 9 აპრილს დაღუპულთა ხსოვნას**. ამ დღის აღსანიშნავად ყოველწლიურად იმართება ღონისძიებები. სწორედ ამ თარიღს მიეძღვნა საღამო: „**საქართველოვ, შენ ვინ მოგცა შეილი დასაქარგავი**“ (2012 წლის 6 აპრილი), „**9 აპრილის ცრემლი**“ (2013 წლის 8 აპრილი) და ა. შ.

აღნიშნული ღონისძიებების ბოლოს ხდება დოკუმენტური ფილმის ჩვენება, ეწყობა ფოტო გამოფენები.

„საქართველოვ, შენ ვინ მოგცა შვილი დასაკარგავი“
(2012 წლის 6 აპრილი)

სისტემატურად აღინიშნება ფაშისტურ გერმანიაზე გამარჯვების წლისთავი, რომელზეც იწვევენ ამაგდარ არქივისტებს, ომის ვეტერანებს: სერგო ტაბაღუას, ტოფია ფრანგიშილს და სხვებს. 2012 წ. 8 მაისს გამართულ ღონისძიებაზე ტოფია ფრანგიშილმა ავადმყოფობის გამო მოსვლა ვერ შეძლო, ამიტომ საარქივო სამმართველოს თანამშრომლებმა ვეტერანი არქივისტი ოჯახში მონახულეს.

სტუმრად ტოფია ფრანგიშილთან (2012 წლის 8 მაისი)

საარქივო სამმართველო ყოველწლიურად უწყობს შეხვედრებს ომის ვეტერანებს და აჯილდოებს ფასიანი საჩუქრებით.

*შეხვედრა ომის ვეტერან სერგო ტაბაღუასთან
(7 მაისი, 2015 წელი)*

საარქივო სამმართველოში ყოველწლიურად აღინიშნება **საქართველოს დამოუკიდებლობის დღე** - 26 მაისი, ეწყობა საჯარო ლექციები. შესაბამისად იმართება წერილობითი და ფოტოდოკუმენტების გამოფენა, რომელზეც წარმოდგენილია დამოუკიდებლობის აქტი, დამფუძნებელი კრების, პირველი პრეზიდენტის, მთავრობის სხვა წარმომადგენლების პორტრეტები, დამოუკიდებლობის გამოცხადებასთან დაკავშირებული სხვა მასალები. დონისძიების ბოლოს ხდება დოკუმენტური ფილმისა და საგანგებოდ მომზადებული სლაიდშოუების ჩვენება.

*საქართველოს დამოუკიდებლობის დღე საარქივო
სამმართველოში (2012 წ. 25 მაისი)*

არქივში ჩატარებული ღონისძიებების თემატიკის შესაბამისად ეწეობა წერილობითი და ფოტოდოკუმენტების, ასევე სამეცნიერო პუბლიკაციების გამოფენები, კერძოდ: რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ისტორიის ამსახველი დოკუმენტების გამოფენა (2010 წლის 12 თებერვალი), რუსეთ-საქართველოს 2008 წლის აგვისტოს ომის ამსახველი ფოტო დოკუმენტების გამოფენა (2010 წლის 12 აგვისტო), საბჭოთა ოკუპაციის 90 წლისთავისადმი მიძღვნილი ფოტო დოკუმენტების გამოფენა (2011 წლის 24 თებერვალი), საარქივო დაწესებულების ამსახველი წერილობითი დოკუმენტების გამოფენა (2011 წლის 2 მარტი) და ა. შ.

ცნობილი ქართველი მსახიობის სესილია თაყაიშვილის დაბადებიდან 105 წლის იუბილის აღსანიშნავად, საქართველოს ეროვნულმა არქივმა მის მშობლიურ ქალაქში, ბათუმში, იუსტიციის სახლში მოაწყო გამოფენა სახელწოდებით “სესილია”. გამოფენაზე წარმოდგენილი იყო როგორც ეროვნულ არქივში დაცული კინოფოტოფონო დოკუმენტები, ისე სესილია თაყაიშვილის საოჯახო ალბომებში არსებული ფოტოები, მსახიობის კინო და თეატრალური როლების ამსახველი კადრები, ბიოგრაფიული შინაარსის სურათები. გამოფენაში მონაწილეობა მიიღო

აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობის საქვეუწყებო დაწესებულება - საარქივო სამმართველო.

ფოტოდოკუმენტების გამოფენა „სესილია“,

ეროვნული არქივისა და აჭარის საარქივო სამმართველოს ერთობლივი პროექტის საფუძველზე იუსტიციის სახლში კვლავ მოეწყო ერთობლივი გამოფენა „ძველი და თანამედროვე ბათუმი“ (2011 წ. 24 სექტემბერი). გამოფენაზე წარმოდგენილი იყო XIX - XX -XXI საუკუნეებში ცნობილი ფოტოგრაფის დიმიტრი ერმაკოვისა და სხვა უცნობი ავტორების მიერ გადაღებული ხედები ბათუმის შესახებ, ასევე ფრაგმენტები დოკუმენტური კინო-ფილმებიდან: „დღე ბათუმში“ (1936წ.) და „მზიური აჭარა“ (1958წ.). თანამედროვე ბათუმი კი ფოტოკადრებზე ასახა გურამ წიბახაშვილმა. გამოფენაზე წარმოდგენილი იყო ის ფოტოებიც, რომელიც შავი ზღვისპირა ქალაქის თანამედროვე არქიტექტურას ასახავს.

გამოფენა „ძველი და თანამედროვე ბათუმი“
(2011 წ. 24 სექტემბერი).

2012 წლის 17 აგვისტოს ბათუმში ეროვნული არქივის ორგანიზებით იუსტიციის სახლში გაიხსნა ცნობილი ქართველი მსახიობის სოფიკო ჭიაურელის დაბადებიდან 75 წლის იუბილესადმი მიძღვნილი გამოფენა, რომელშიც მონაწილეობა მიიღეს აჭარის საარქივო სამმართველოს თანამშრომლებმაც.

სოფიკო ჭიაურელის დაბადებიდან 75 წლისთავისადმი მიძღვნილი გამოფენა (2102 წ. 17 აგვისტო)

აღნიშნულ თემატიკას ეხებოდა აგრეთვე საბჭოთა ოკუპაციის 91-ე წლისთავისადმი მიძღვნილი კვირეულის ფარგლებში ჩატარებულ ღონისძიებასთან დაკავშირებული გამოფენა, სადაც წარმოდგენილი იყო გ. მაზნიაშვილის, ნ. ჟორდანიას, ნ. რამიშვილის, ამბროსი ხელაიას და სხვა გამოჩენილ მოღვაწეთა პორტრეტები, სახალხო გვარდიის, დამფუძნებელი კრების, ტაბახმელასთან დაღუპული იუნკერების, ეკლესიებიდან ჯვრის ჩამოსხნის ამსახველი ფოტოდოკუმენტები.

საბჭოთა ოკუპაციის 91-ე წლისთავისადმი მიძღვნილი გამოფენა

2012 წლის 4 მაისს მოეწყო „ძველი და განახლებული 6 მაისის სახელობის პარკის“ ფოტოდოკუმენტების გამოფენა:

ძველი და განახლებული 6 მაისის სახელობის პარკის
ფოტოდოკუმენტების გამოფენა

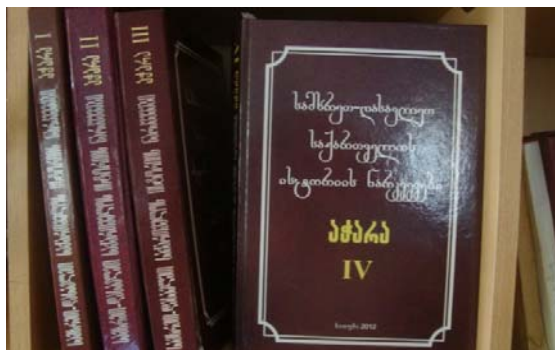
არქივისტები აქტიურად თანამშრომლობენ ცნობილ მეცნიერებთან, საზოგადო მოღვაწეებთან, რეჟისორებთან, შემოქმედებითი და სამეცნიერო ინტელიგენციის წარმომადგენლებთან. საარქივო სამმართველოში სამუშაო გეგმის შესაბამისად ეწეობა შეხვედრები, წიგნებისა თუ ფილმების განხილვა-პრეზენტაციები. 2010 წლის 18 ნოემბერს საარქივო სამმართველოში მოეწყო რეჟისორ **ზურაბ ქავთარაძის დოკუმენტური ფილმის „ტაო – კლარჯეთი“-ს პრეზენტაცია**. აღნიშნულმა ნამუშევარმა მართმადიდებლური ფილმების ფესტივალზე საპრიზო ადგილი დაიმსახურა.

საარქივო სამმართველოში ჩატარდა აგრეთვე: პროფ. **ოთარ გოგოლიშვილის (2009 წ. 3 ივლისი), პროფ. ოთარ თურმანიძის (2014 წ. 20 ივნისი) და სხვა ავტორთა სამეცნიერო შემოქმედების განხილვა-პრეზენტაციები**. გაიმართა საარქივო სამმართველოს ორგანოს, ჟურნალ „არხეონის“ პირველი და მეორე ნომრის პრეზენტაცია (2012 წ. 22 თებერვალი).

„არხეონის” პრეზენტაცია (2012 წლის 22 თებერვალი)

საზოგადოების წარმომადგენლებს არ დაავიწყდებათ ტერიტორიულ ორგანო - ხელვაჩაურის არქივში 2014 წლის 21 აგვისტოს ჩატარებული ღონისძიება - „სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს ისტორიის ნარკვევების” ოთხტომეულის აკადემიური გამოცემის პრეზენტაცია. მომხსენებლებმა და სიტყვაში გამომსვლელებმა მოკლედ მიმოიხილეს სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს ისტორიის უმნიშვნელოვანესი საკითხები, ხაზი გაუსვეს საპრეზენტაციოდ წარმოდგენილი ოთხტომეულის აკადემიური გამოცემის მნიშვნელობას და იმ ადამიანების ღვაწლსა და დამსახურებას, რომლებმაც დიდი შრომა გასწიეს მის მომზადებასა და გამოცემაში. გამომსვლელებმა მიზანშეწონილად მიიჩნიეს სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს ისტორიის ოთხტომეულის თარგმნა რუსულ, თურქულ, ინგლისურ ენებზე და დასვეს მისი სახელმწიფო პრემიაზე წარდგენის საკითხი.

საზეიმო ღონისძიებებით აღინიშნება **გამოჩენილ პიროვნებათა პირადი ფონდების** მიმოხილვები. სპეციალური ღონისძიება მიეძღვნა გამოჩენილი ქართველი მეცნიერის, ენის, ფოლკლორის, ეთნოგრაფიის ცნობილი მკვლევარის ჯემალ ნოღაიდელის პირადი ფონდის მიმოხილვას (2012 წლის 23 მარტი).

ჯემალ ნოღაიდელის პირადი ფონდის მიმოხილვა
(2012 წლის 23 მარტი)

2012 წლის 5 ივლისს აჭარის არ მთავრობის საქვეუწყებო დაწესებულება - საარქივო სამმართველოში ჩატარდა აგრეთვე ცნობილი მწერლისა და საზოგადო მოღვაწის **რამაზ სურმანიძის პირადი ფონდის მიმოხილვასთან** დაკავშირებული ღონისძიება. სადამოხე ნაჩვენები იქნა რამაზ სურმანიძის მშობლიური სოფლისა და სკო-

ლის, ასევე მისი ცხოვრებისა და მოღვაწეობის ამსახველი ფოტოკოლაჟი. რამაზ სურმანიძემ პირადი ფონდის შესავსებად არქივს გადასცა 1945-1947 წლების პირადი ხელნაწერები.

რამაზ სურმანიძის პირადი ფონდის მიმოხილვა
(2012 წლის 5 ივლისი)

მსგავსი ღონისძიება მიემდგნა ცნობილი მწერლისა და საზოგადო მოღვაწის ალექსანდრე სამსონიას პირადი ფონდის მიმოხილვასაც (2013 წლის 26 ივლისი). არქივისტებმა ღონისძიება დაამთხვიეს მისი დაბადების 80 წლის იუბილეს. ღონისძიების მონაწილეებს საშუალება ჰქონდათ დაეთვალიერებინათ ალი სამსონიას წიგნების, პირადი ფონდისა და ფოტომასალების გამოფენა და ენახათ ზურაბ ფირცხალაიშვილის დოკუმენტური ფილმი „ალი სამსონია“.

ალექსანდრე სამსონიას პირადი ფონდის მიმოხილვა
(2013 წლის 26 ივლისი)

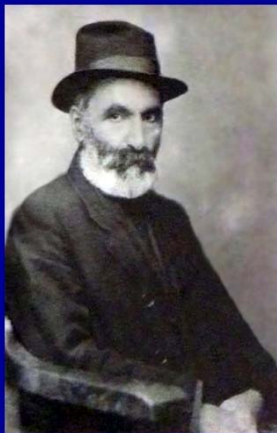
არქივისტებს ყოველთვის ახსოვთ ღვაწლი იმ ადამიანებისა, რომლებმაც თავიანთი უანგარო შრომით საფუძველი ჩაუყარეს საარქივო დოკუმენტების მოძიებისა და თავმოყრის საქმეს. მათ შორისაა გამოჩენილი ქართველი მეცნიერი, ქართული განძის დარაჯი ექვთიმე თაყაიშვილი. სწორედ დაბადებიდან 150 წლისთავზე მისი ღვაწლისა და ამაგის დაფასებას მიეძღვნა საარქივო სამმართველოში 2013 წლის 29 იანვარს ჩატარებული ღონისძიება. ღონისძიების მონაწილეებს შესაძლებლობა მიეცათ კიდევ ერთხელ ენახათ რეზო თაბუკაშვილის დოკუმენტური

ფილმი „საქართველოს მეჭურჭლეთუხეცისი“ და არქივის-ტების მიერ მომზადებული სლაიდშოუ.

ექვთიმე თაყაიშვილი

საარქივო სამმართველო მსგავს ღონისძიებებს ატარებს ტერიტორიულ არქივებშიც. 2014 წლის 18 ივლისს ტერიტორიულ ორგანო ქობულეთის არქივში ჩატარდა ქართული წიგნის ქომაგის, ქართული ხელნაწერების ჭირისუფალის, მაჰმადიანი ქართველების გულშემატკივრის ზაქარია ჭიჭინაძის დაბადებიდან 160 წლისთავისადმი მიძღვნილი საიუბილეო ღონისძიება. ღონისძიებას საარქივო სამმართველოს თანამშრომლებთან ერთად ესწრებოდნენ ზაქარია ჭიჭინაძის თანამოაზრეების - გულო კაიკაციშვილისა და დედე ნიჟარაძის შთამომავლები: კუკური კაიკაციშვილი, ნინო ინაიშვილი, ნუკრი ნიჟარაძე, ნიჟარაძეების ოჯახის რძალი თამარ (ბესირე) ინაიშვილი.

ზაკარია ჭიჭინაძის
იუბილე
160

ზაკარია ჭიჭინაძის გახსენება
(ქობულეთი, 2014 წ. 18 ივლისი)

არქივისტების დიდი მწუხარება გამოიწვია შესანიშნავი პროცენტების, გამორჩეული პროექტის, პროფესიონალი ახალგაზრდა არქივისტის **ნაზი ხიმშიაშვილის ტრაგიკულად დაღუპვის ამბავმა**. სწორედ მის ხსოვნას მიეძღვნა საარქივო სამმართველოს ტერიტორიულ ორგანო- შუახევის არქივში 2013 წლის 24 სექტემბერს ჩატარებული ხსოვნის საღამო, რომელსაც არქივისტებსა და მუნიციპალიტეტის ხელმძღვანელობასთან ერთად ესწრებოდნენ დაღუპული არქივისტის ოჯახის წევრებიც. არქივისტებმა დამსწრე საზოგადოებას წარუდგინეს საარქივო სამმართველოს მიერ მომზადებული ფოტოკოლაჟი ნაზი ხიმშიაშვილის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის შესახებ.

**ნაზი ხიმშიაშვილის ხსოვნისადმი მიძღვნილი ღონისძიება
(შუახვეი, 2013 წ. 24 სექტემბერი)**

საარქივო სამმართველო აქტიურად თანამშრომლობს რეგიონის სხვადასხვა სამეცნიერო დაწესებულებებთან, მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებთან. აღნიშნული თანამშრომლობის შედეგია ურთიერთთანამშრომლობის მემორანდუმების გაფორმება შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტთან, ხელოვნების სასწავლო უნივერსიტეტთან, ხარიტონ ახვლედიანის მუზეუმთან. მზადდება მსგავსი მემორანდუმები აჭარის ტელევიზიასთან, გაზეთ „აჭარასთან“, ბათუმის არქეოლოგიურ, გონიო-აფსაროსისა და ნობელის მუზეუმებთან - საარქივო და სამუზეუმო სფეროებში, ასევე პრესასთან და ტელევიზიასთან ურთიერთხელსაყრელი თანამშრომლობის, ინფორმაციის გაცვლისა და პროგრესული გამოცდილების გაზიარების მიზნით.

მემორანდუმის ხელმოწერა ბათუმის ხარიტონ
ახვლედიანის მუზეუმთან (18.05.2010წ.)

მემორანდუმის ხელმოწერა ბათუმის ხელოვნების
სასწავლო უნივერსიტეტთან

მემორანდუმის ფარგლებში არაერთხელ მოეწყო შესხვედრა შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სტუდენტებთან. არქივის კვალიფიციური თანამშრომლები სტუდენტებს აქტუალურ საკითხებზე უტარებენ **ლექცია-გაკვეთილებს**. ისინი ეცნობიან საარქივო საქმის სპეციფიკურ თავისებურებებს, მკვლევართან ურთიერთობას, სამეცნიერო საქმიანობას, დოკუმენტების დიგიზალიზაციის, მასალების ციფრული ვერსიის შექმნისა და საბოლოოდ არქივის ინტერნეტმისაწვდომობის გეგმებსა

და თავისებურებებს, არქივის ლაბორატორიის მუშაობას, კანცელარიაში მოქალაქეებებთან ურთიერთობას და სხვა მათთვის საინტერესო საკითხებს.

ერთ-ერთი ასეთი შეხვედრისას 2009 წლის 18 მარტს სტუდენტებმა მოისმინეს არქივისტ ფრიდონ ქარდავას ლექცია „საქართველოს ოკუპაცია წითელი არმიის მიერ“. მსგავსი შეხვედრები შედგა აგრეთვე: 2009 წლის 22 მაისს, 2012 წლის 29 მარტს, 2013 წ. 22 აპრილს და სხვა დღეებში. თემატიკაც მრავალფეროვნად იყო წარმოდგენილი: „საქართველოს დამოუკიდებლობა საარქივო დოკუმენტებში“, „გიორგი მაზნიაშვილი - ბრძოლები ბათუმისათვის“, „წმინდა ექვთიმე ღვთისკაცი“ და ა. შ.

ექსკურსია - გაკვეთილი უნივერსიტეტის სტუდენტებთან (2012 წ. 29 მარტი)

არქივი მასპინძლობს პროფესიული სასწავლებლების სტუდენტებს და საჯარო სკოლის მოსწავლეებსაც. ანალოგიური ხასიათის ექსკურსია-გაკვეთილები ჩატარდათ: „ბათუმის დამოუკიდებელ უნივერსიტეტთან“ არსებული პროფესიული კოლეჯის სტუდენტებს (2013 წ. 19 აპრილი), ელიტარული სკოლა „გორდა“-ს მოსწავლეებს (2010 წ. 9 თებერვალი), ხოლო შ.პ.ს. ბათუმის მრავალდარგობრივი პროფესიული კოლეჯის - „მედიცინის“ სტუ-

დენტებს ჩაუტარდათ სასწავლო პრაქტიკული მეცადინეობები (2014 წ. ივნისი)

სასწავლო პრაქტიკული მეცადინეობაპროფესიული კოლეჯის „მედიცინის“ სტუდენტები

სხვადასხვა სახის ღონისძიებები ტარდება საარქივო სამმართველოს ტერიტორიულ ორგანოებშიც. დამოუკიდებლობის დღისამი მიძღვნილი ღონისძიებები შესაბამისი რაიონების სკოლის უფროს კლასელებთან ლექცია-გაკვეთილებით აღინიშნა ხულოს, შუახევის, ქედის, კობულეთის არქივებში (2012 წ. 24-25 მაისი):

დამოუკიდებლობის დღისამი მიძღვნილი ღონისძიება. ხულოს არქივი (2012 წ. 24 მაისი)

დამოუკიდებლობის დღისაში მიმდენილი ღონისძიება
შუახვევის არქივი (2012 წ. 24 მაისი)

დამოუკიდებლობის დღისაში მიმდენილი ღონისძიება.
ქედის არქივი (2012 წ. 24 მაისი)

დამოუკიდებლობის დღისაში მიმდენილი ღონისძიება. კობულეთის არ-
ქივი (2012 წ. 25 მაისი)

არქივში ჩატარებულ ღონისძიებებს შორის განსაკუთრებით უნდა გამოიყოს რუსეთ –საქართველოს 2008 წელს აგვისტოს ომში დაღუპული ჯარისკაცების ხსოვნისადმი მიძღვნილი საღამოები (2010 წლის 12 აგვისტო, 2012 წლის 8 აგვისტო), რომელზეც მოწვეული იყვნენ იყვნენ ომში მონაწილე ჯარისკაცები, საზოგადოებრივი ორგანიზაციების წარმომადგენლები. მოწვეული ჯარისკაცები დაჯილდოვდნენ ფასიანი საჩუქრებით. ღონისძიებაზე წარმოდგენილი იყო რუსული აგრესიის ამსახველი ვიდეოფილმი და ფოტო კოლაჟი.

რუსეთ-საქართველოს 2008წ. აგვისტოს ომში დაღუპულთა ჯარისკაცების ხსოვნისადმი მიძღვნილი საღამო (2012 წ. 8 აგვისტო)

აღნიშნულ თემატიკას ეხებოდა საბჭოთა ოკუპაციის 91-ე წლისთავისადმი მიძღვნილი კვირეულის ფარგლებში ჩატარებული ღონისძიება, რომელიც დასრულდა დოკუმენტური ფილმის „დამოუკიდებლობის 1005 დღე“-ს ჩვენებით.

დოკუმენტური ფილმის ჩვენება

საარქივო სამმართველოში ყოველწლიურად აღნიშნება ბავშვთა საერთაშორისო დღე. არქივისტები არ ივიწყებენ უპატრონო ბავშვთა სახლის აღსაზრდელებს. 2010 წ. 1 ივნისს, საარქივო სამმართველოს თანამშრომლებმა ბავშვთა საერთაშორისო დღესთან დაკავშირებით ურეხის ბავშვთა სახლის მობინადრეებს მიულოცეს დღესასწაული და 60-მდე აღსაზრდელს გადასცეს ფასიანი საჩუქრები. 2013 წლის 1 ივნისს კი ეწვივნენ ბათუმის განათლების და დასაქმების ცენტრთან არსებულ საოჯახო ტიპის ბავშვთა სახლს და აღსაზრდელებს საჩუქრად გადასცეს: ლეპტოპი, ტკბილეული და სხვადასხვა სახის საჩუქრები.

საოჯახო ტიპის ბავშვთა სახლის აღსაზრდელებთან
(2013 წლის 1 ივნისი)

მსგავსი საქველმოქმედო აქცია მოეწყო 2015 წლის ივნისშიც.

საოჯახო ტიპის ბავშვთა სახლის აღსაზრდელებთან
(2015 წ. 1 ივნისი)

არქივისტები სათანადო პატივს მიაგებენ იმ თანამშრომლებს, რომლებიც წლების განმავლობაში კეთილსინდისიერად ასრულებდნენ მათზე დაკისრებულ მოვალეობას. პენსიაზე გასვლასთან დაკავშირებით ბათუმელმა არქივისტებმა საზეიმო გაცელება მოუწვეს და ფასიანი საჩუქრებითაც დააჯილდოვეს მერი დოლიძე (2012 წლის 2 ნოემბერი) და სიმონ რესულიძე (2015 წ. 3 მარტი)

მერი დოლიძისა და სიმონ რესულის
საზემო გაცილება

2013 წელი საიუბილეო თარიღი იყო აჭარის საარქივო სამმართველოსათვის. მას დაარსებიდან 90 წელი შეუსრულდა. სწორედ ამ თარიღს მიეძღვნა 2014 წლის 7 მარტს გამართული ღონისძიება, რომელსაც ესწრებოდნენ ვეტერანი არქივისტები, ადგილობრივი ხელისუფლებისა და საზოგადოებრიობის თვალსაჩინო წარმომადგენლები.

საიუბილეო ღონისძიების ფარგლებში აღინიშნა არქივისტის პროფესიული დღე და ქალთა დღესასწაულები, მოეწყო საარქივო სამმართველოს დაარსებასთან დაკავშირებული ფოტო და წერილობითი დოკუმენტების, არქივის სამეცნიერო გამოცემების, არქივში დაცული ძველი ხელნაწერების და კოლექციების, ასევე არქივის ცხოვრების ამსახველი და ძველი ბათუმის ფოტოდოკუმენტების გამოფენა. მოწინავე არქივისტები დაჯილდოვდნენ აჭარის უმაღლესი საბჭოსა და საარქივო სამმართველოს საპატიო სიგელებით.

არქივის 90 წლის უბილესადმი მიძღვნილი ღონისძიება
(2014 წ. 7 მარტი)

მასმედიასთან ურთიერთობა. საარქივო სამმართველო აქტიურადც თანამშრომლობს მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებთან. ყველა ღონისძიება შუქდება ადგილობრივ ტელევიზიაში, რადიოსა და პრესაში. საარქივო სამმართველოს თანამშრომელთა მონაწილეობით მომზადდა არაერთი სატელევიზიო გადაცემა, საგაზეთო პუბლიკაცია. არქივის ტეპები მონაწილეობას იღებდნენ რესპუბლიკური და ადგილობრივი ტელევიზიების საავტორო გადაცემებში. 2011 წ. 30 მარტს აჭარის რადიოში გადაიცა ინფორმაცია საარქივო

სამმართველოში დაცული კინო-ფოტო-ფონო მასალების შესახებ.

აჭარის ტელევიზიაში გაშუქდა არქივში ჩატარებული საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციები (2011 წ. 30-31 მაისი, 2012 წ. 20-21 სექტემბერი, 2013 წ. 15-16 აგვისტო, 2014 წლის 18-19 სექტემბერი). ერთ-ერთი კონფერენციის შესახებ ინფორმაცია დაიბეჭდა ბულგარულ გაზეთ „სტრუმის“ 2011 წ. 16 ივნისის ნომერში. გარდა ამისა, სპეციალური გადაცემები მიემდგნა გრაცის (ავსტრია) უნივერსიტეტის ხელნაწერთა ფონდიდან ჩამოტანილ ხელნაწერთა ასლებს (2012 წ. 2 მაისი), სოფიის (ბულგარეთი) კირილესა და მეთოდეს ბიბლიოთეკიდან შემოტანილ ოსმალური დოკუმენტებს (2013 წ. 2 ივლისი). ამავე საკითხს მიემდგნა სპეციალური გადაცემა „დილის ტალღა“-ში (2012 წ. 20 მაისი). აჭარის ტელევიზიის გადაცემა „არისტენს“-ში პროფ. თამაზ ფუტყარაძის მიერ წაკითხული იქნა ლექციების ციკლი საქართველოს ისტორიის უმნიშვნელოვანეს საკითხებზე (2014 წ. 2, 7, 22, 28 მაისი, 10 ივნისი).

საინტერესო გადაცემები მოეწყო საპატრიარქოს ტელევიზია „ერთოულოვნებისა“ (2014 წ. 11,12, 13, 14, 17 იანვარი, 2 სექტემბერი, 2015 წლის 21 თებერვალი) და „ტვ ობიექტივის“ (2013 წ. 10 აგვისტო), ასევე ტვ აჭარის დილის გადაცემებში (მაია ივანიშვილი, ელგუჯა ჩაგანავა, თამაზ ფუტყარაძე, მაია რურუა...) (2015 წლის 31 იანვარი, 2015 წლის 29 თებერვალი)

არქივის თანამშრომელთა (მზია სურმანიძე, ფრიდონ ქარდავა, ნინო გოგიტიძე, ელგუჯა ჩაგანავა, თამაზ ფუტყარაძე) მონაწილეობით სატელევიზიო პროექტის „სახლი ძველ ბათუმში“ ფარგლებში მომზადდა საინტერესო გადაცემები პორტო-ფრანკოს რეჟიმის გაუქმებასთან (2014 წლის 9 ივნისის და 20 ივნისის გადაცემები), ძველი ბათუ-

მის ქუჩებთან (2014 წ. 7 ივნისი, 21 ივნისის გადაცემები, 2015 წლის თებერვალი, მარტი, აპრილი), მუჰაჯირობასთან და სხვა საკითხებთან დაკავშირებით.

აჭარის ტელევიზიის საავტორო გადაცემა „პარადიგმა“-ს – 2014 წლის 23 ივლისის გადაცემა მთლიანად მიეძღვნა აჭარის საარქივო სამმართველოს. გადაცემაში მონაწილეობა მიიღეს არქივის თანამშრომლებმა და იმ მეცნიერებმა, რომლებიც წლების განმავლობაში მუშაობდნენ და კვლავ აგრძელებენ მუშაობას არქივში მკვლევარად და აქტიურად იყენებენ საარქივო მასალებს. გადაცემაში საუბარი იყო არქივის ფონდების ახალი დოკუმენტებით შევსების საკითხებზე. გადაცემას წინ უძღოდა ტელესიუჟეტი საარქივო სამმართველოს საქმიანობის შესახებ, რომელშიც მონაწილეობას იღებდა ბულგარელი სტუმარი მარიანა პისკოვა. გადაცემაში წარმოჩნდა საარქივო სამმართველოს სამეცნიერო საქმიანობა.

სატელევიზიო გადაცემებში აქტიურად იყვნენ ჩართული არქივის თანამშრომლები: მაია ივანიშვილი, თამაზ ფუტკარაძე, ფრიდონ ქარდავა, ნაზი ნაგერვაძე, მაია რურუა, ელგუჯა ჩაგანავა, მზია სურმანიძე, ნინო გოგიტიძე, ელგუჯა გოგიბერიძე და სხვები. ზოგიერთი ტელესიუჟეტი საარქივო ცხოვრების შესახებ გაშუქდა „ტვ-25“-ის საინფორმაციო გადაცემებშიც. საარქივო ცხოვრების სხვადასხვა მხარე აისახა აგრეთვე გაზეთ „აჭარის“ ფურცლებზეც (2012 წ. 8-9 მაისი, 24 მაისი, 2013 წ. 30-31 ივლისი, 2013 წ. 30 აპრილი, 2-6 ივნისი, 17-19 აგვისტო, 2014 წ. 18 იანვარი და ა. შ.).

საარქივო სამმართველო კვლავაც განაგრძობს მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებთან აქტიურ თანამშრომლობას. ამ თვალსაზრისით გათვალისწინებულია ურთიერთთანამშრომლობის მემორანდუმების მომზადება და გაფორმება.

თაზი VIII

საერთაშორისო ურთიერთობები

§ 1. თანამშრომლობა უცხოეთის საარქივო დაწესებულებებთან

აჭარის საარქივო სამმართველოში დაცული უნიკალური ისტორიული დოკუმენტების პოპულარიზაციის, ასევე, მუშაობის საერთაშორისო სტანდარტების დამკვიდრების თვალსაზრისით, უმნიშვნელოვანესია საზღვარგარეთის ქვეყნების შესაბამის სტრუქტურებთან თანამშრომლობა და გამოცდილების გაზიარება.

საბჭოთა პერიოდში აჭარის ცენტრალური სახელმწიფო არქივისა და საზღვარგარეთის არქივებთან რაიმე სახის თანამშრომლობა შეუძლებელი იყო. სპონტანურ ხასიათს ატარებდა მოკავშირე რესპუბლიკების არქივებთან თანამშრომლობაც. ამ ფონზე მნიშვნელოვან ფაქტად შეიძლება ჩაითვალოს ის, რომ 1971 წ. 22 აგვისტოს მოსკოვში გამართული არქივების მეშვიდე საერთაშორისო კონგრესის მუშაობაში მონაწილეობდნენ აჭარის საარქივო დაწესებულების წარმომადგენლებიც. ცოტა მოგვიანებით, 1977 წელს საქართველო მოინახულა ბრიტანეთის ნაციონალური არქივის ღირექტორმა, დოქტორმა იდმა. იგი ეწვია აჭარის რეგიონალურ არქივსაც.

დამოუკიდებელი საქართველოს პირობებში შესაძლებელი გახდა უფრო სრულფასოვანი ურთიერთობების დამყარება უცხოეთის საარქივო დაწესებულებებთან. **არქივის სტრუქტურაში გაჩნდა საერთაშორისო ურთიერთობათა მიმართულებაც.** 1998 წლის სტრუქტურული რეორგანიზაციის შესაბამისად ჩამოყალიბდა „ეროვნული საარქივო ფონდის დოკუმენტების დაცვის უზრუნველყოფის, ინფორმაციის და საერთაშორისო ურთიერთობების გან-

ყოფილება“, თუმცა მაღლე აღნიშნულ განყოფილებას ჩამოშორდა საერთაშორისო ურთიერთობების ფუნქცია და ეწოდა „ეროვნული საარქივო ფონდის დაცვის უზრუნველყოფის, ინფორმაციის განყოფილება (ასსცსა, ფონდი 1041, ან. 1. საქმე 1826. ფურც. 45)

აღნიშნული განყოფილების ფორმირების შემდეგ, 1999 წლის ივნისში აჭარის საარქივო სამმართველოს ესტუმრა **თურქეთის არქივების გენერალური გაერთიანების დირექტორის მოადგილე ნეჯათ აქტაში**. სტუმრის მიღებისას მოეწყო შესაბამისი წერილობითი და ფოტოდოკუმენტების გამოფენა, შედგა საუბარი, რომელიც შეეხებოდა თურქეთის არქივებსა და წიგნსაცავებში სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს შესახებ არსებულ დოკუმენტებს. დაისვა საკითხი დასახელებული დოკუმენტების ასლების შემოტანის შესახებ, განხორციელდა საპასუხო ვიზიტებიც, თუმცა ვერ მოხერხდა ჩანაფიქრის განხორციელება. არც რაიმე სახის თანამშრომლობის დოკუმენტისათვის მოუწვრიათ ხელი (ასსცსა, ფ. 1041, ან.1, ს. 1871, ფურც.172, 173, 174-175). ფაქტობრივად, 2010 წლამდე ურთიერთთანამშრომლობის მემორანდუმი არცერთ უცხოურ არქივთან არ გაფორმებულა.

საერთაშორისო ურთიერთობების განვითარება-გააქტიურებას განსაკუთრებული ყურადღება მიექცა 2010 წლიდან. სწორედ ამ წელს, აჭარის მთავრობის 2010 წლის 17 ივნისის N 20 დადგენილებით ჩამოყალიბდა **„საზღვარგარეთთან, საზოგადოებასთან ურთიერთობისა და საინფორმაციო ტექნოლოგიების განყოფილება“**, ხოლო მომდევნო 2011 წელს „პუბლიკაციისა და დოკუმენტების გამოყენების განყოფილებასთან“ (რომელიც დამოუკიდებელი სტრუქტურული ერთეულის სახით არსებობდა 1990-იანი წლებიდან) გაერთიანების ბაზაზე ჩამოყალიბდა **„საზღვარგარეთთან, საზოგადოებასთან, მასმედი-**

ასთან ურთიერთობის, დოკუმენტების პუბლიკაციის და გამოყენების განყოფილება“.

განყოფილების ჩამოყალიბებისთანავე დაიწყო აქტიური მუშაობა უცხოეთის ცენტრალურ თუ რეგიონალურ არქივებთან საარქივო და სამეცნიერო კონტაქტების დასამყარებლად. პირველობა ამ თვალსაზრისით წილად ხვდა ბუღგარეთს. 2008 წლის ივნისში ჩატარდა აჭარის დედა სამშობლოსთან დაბრუნების 130 წლისთავისადმი მიძღვნილი პირველი საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია, რომლის მუშაობაში ქართველ არქივისტებთან და მკვლევარებთან ერთად მონაწილეობდნენ ბუღგარეთის, რუსეთის, თურქეთის საარქივო და სხვა სამეცნიერო დაწესებულებათა წარმომადგენლები. საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციები ჩატარდა მომდევნო 2012, 2013, 2014, 2015 წლებშიც. გაფართოვდა კონფერენციების მუშაობაში მონაწილე უცხოელ მკვლევართა მონაწილეობის მასშტაბებიც. ბუღგარელ და რუს კოლეგებს შემოუერთდნენ ავსტრიელი, მაკედონელი და სომეხი კოლეგებიც.

არქივისტები საერთაშორისო კონფერენციაზე,
2013 წ. აგვისტო

2011 წლის 30-31 მაისს ჩატარდა აჭარის საარქივო სამმართველოს, ბლაგოვეგრადის ნოფიტ-რილსკის უნივერსიტეტისა და ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ერთობლივი საერთაშორისო კონფერენცია „საქართველო-ბულგარეთი, ისტორიული პარალელები“.

ეს კონფერენციები არის როგორც უცხოეთთან, ისე საქართველოს სასწავლო დაწესებულებებთან შემოქმედებითი თანამშრომლობის ნათელი მაგალითი. კონფერენციის დასრულებიდან რამოდენიმე დღის შემდეგ, 2011 წ. 2 ივნისს საარქივო სამმართველოს ესტუმრნენ ბლაგოვეგრადის უნივერსიტეტის დელეგაცია მარიანა პისკოვას, კრისტინა პოპოვას, მილენა ანგელოვას, ანასტასია პაშოვას, ნურიე მურატოვას და პიერ ვოდენიჩაროვის შემადგენლობით, მათგან ორი - მარიანა პისკოვა და მილენა ანგელოვა კვლავ ესტუმრნენ საარქივო სამმართველოს 2014 წ. 5 სექტემბერს.

ბულგარელი სტუმრები საარქივო სამმართველოში
(2014 წ. 5 სექტემბერი)

საარქივო სამმართველოს სტუმრობდნენ აგრეთვე მაკედონელი სომეხი, ბერძენი, ავსტრიელი და პოლონელი კოლეგები.

2013 წლის 1 მაისს, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობის საქვეუწყებო დაწესებულება-საარქივო სამმართველოს ეწვია ბრიტანელი მკვლევარი **რობერტ ჯერმენი**. იგი უკვე წლებია მუშაობს ბრიტანეთის არქივებში, საქართველოსა და კერძოდ ჩვენს რეგიონთან დაკავშირებული საარქივო დოკუმენტების მოძიებასა და გამოქვეყნებისათვის. შეხვედრის დროს დაისვა ბრიტანეთის არქივებში საქართველოს შესახებ დაცული მასალების შემდგომი კვლევა-ძიების გადრმავეების გზებისა და შესაძლებლობების საკითხი.

აჭარის საარქივო სამმართველოს საერთაშორისო კავშირების გადრმავეებისათვის განსაკუთრებული მნიშვნელობა ჰქონდა ევროკავშირის ელჩის **ფილიპ დიმიტროვის** სტუმრობას ბათუმში 2014 წლის 10 ივლისს. იგი შეხვდა არქივისტებს და შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორ-მასწავლებლებს. შეხვედრის ინიციატორი იყო თავად ევროკავშირის ელჩი, რომელმაც დამსწრე საზოგადოებას მიულოცა ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულების გაფორმება და ისაუბრა იმ ეკონომიკურ და პოლიტიკურ სარგებელზე, რასაც საქართველო მიიღებს ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულების გაფორმების შემდეგ. საუბარი შეეხო საარქივო სამმართველოში დაცულ ოსმალური პერიოდის დოკუმენტების მნიშვნელობასაც.

შეხვედრა ევროკავშირის ელჩ ფილიპ დიმიტროვთან
(2014 წლის 10 ივლისი)

სამეცნიერო კონტაქტების გადრმავებამ დღის წესრიგში დააყენა ურთიერთთანამშრომლობის მემორანდუმების მომზადებისა და გაფორმების აუცილებლობის საკითხი.

2010 წლის 1 ნოემბერს, ბუღგარეთში. სოფიაში ხელი მოეწერა აჭარის არ საარქივო სამმართველოსა და სახელმწიფო სააგენტო „არქივებს“ (ბუღგარეთი) შორის ურთიერთთანამშრომლობის მემორანდუმს. დოკუმენტს ხელი მოაწერეს: აჭარის არ საარქივო სამმართველოს უფროსმა კახაბერ სურგულაძემ, სახელმწიფო სააგენტო „არქივები“-ს თავმჯდომარემ - პროფ. გიორგი ბაკალოვმა და ბლგოვეგრადის ტერიტორიულ არქივის განყოფილების გამგემ – პეტრე სტანევმა.

მემორანდუმის ხელმოწერა სოფიის (ბულგარეთი)
არქივთან (2010 წ. 1 ნოემბერი)

მემორანდუმის ფარგლებში შესაძლებელი გახდა ბათუმელი არქივისტების სტაჟირება ბულგარეთში. 2013 წლის აპრილ-ივნისში ბულგარეთის სახელმწიფო არქივში სტაჟირება გაიარა პროფესორმა თამაზ ფუტყარაძემ.

ასეთივე მემორანდუმი გაფორმდა სხვა ქვეყნის არქივებთანაც. 2010 წლის 24 დეკემბერს უკრაინაში, ქ. ოდესაში ხელი მოეწერა აჭარის არ საარქივო სამმართველოსა და ოდესის სამხარეო სახელმწიფო არქივებს შორის ურთიერთთანამშრომლობის მემორანდუმს, ხოლო 2012 წლის 31 ივლისს მსგავს დოკუმენტს ხელი მოეწერა შტირიის მიწის (გრაცი, ავსტრია) სამხარეო არქივთანაც. მემორანდუმის ფარგლებში დაიწყო საარქივო სფეროში მხარეების თანამშრომლობა, ინფორმაციების გაცვლა და პროგრესული გამოცდილების გაზიარება.

როგორც ცნობილია, სოფიაში, კირილეს და მეთოდეს სახელობის ბიბლიოთეკაში დაცული იყო მე-16-18 საუკუნეების ოსმალური დოკუმენტები სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს შესახებ. ამიტომ განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭებოდა სწორედ ამ სამეცნიერო დაწესებულებასთან დაახლოებას. მცდელობას შედეგიც მოჰყვა.

2013 წლის 20 ივნისს, სოფიაში (ბულგარეთი) ხელი მოეწერა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის საარქივო სამმართველოსა და სოფიის წმინდა კირილეს და მეთოდეს სახელობის ეროვნულ ბიბლიოთეკას შორის ურთიერთთანამშრომლობის მემორანდუმს. აღნიშნულ დოკუმენტს ხელი მოაწერეს: გურამ სალაძემ (აჭარის არ საარქივო სამმართველოს უფროსი) და ბორიანა ქრისტოვამ (სოფიის კირილეს და მეთოდეს ეროვნული ბიბლიოთეკის დირექტორი). ხელმოწერის ცერემონიალს ესწრებოდნენ: ბულგარეთში საქართველოს ელჩის მოვალეობის შემსრულებელი ირინე ბურდული, საარქივო სამმართველოს უფროსის მოადგილე ჯაბა ბერიძე და საზოგადოებასთან, მასმედiasთან, საზღვარგარეთთან ურთიერთობის, დოკუმენტების გამოყენებისა და პუბლიკაციის განყოფილების უფროსი თამაზ ფუტყარაძე.

მემორანდუმის ხელმოწერა სოფიის (ბულგარეთი) ბიბლიოთეკასთან
(2013 წ. 20 ივნისი)

2011 წ. 23 მარტს საარქივო სამმართველო მასპინძლობდა შვედეთის ბიზნესის ცენტრის წარმომადგენლობით დელეგაციას ცენტრის დირექტორის ალექსანდერ ჰიუსბაის ხელმძღვანელობით. სტუმრებმა გამოთქვეს აჭარის საარქივო სამმართველოსთან თანამშრომლობის სურვილი და წარმოადგინეს მძევი ნობელების კომპანია „ბრანობელები“-ს საერთაშორისო ვებ-გვერდის შექმნის პროექ-

ტი, რომელშიც თავს მოიყრიდა ბიზნესის ისტორიასთან დაკავშირებული წერილობითი და ფოტოდოკუმენტები. შეხვედრაზე მიღწეული შეთანხმების საფუძველზე განხორციელდა საპასუხო ვიზიტი.

2011 წლის 28 აგვისტოდან 2 სექტემბრამდე სტოკჰოლმის ბიზნესის ისტორიის ცენტრის მიწვევით შვედეთის სამეფოში იმყოფებოდა დელეგაცია, რომელსაც იუსტიციის სამინისტროს ეროვნული არქივის გენერალური დირექტორი თეონა იაშვილი ხელმძღვანელობდა. დელეგაციის შემადგენლობაში იყვნენ: აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობის საქვეუწყებო დაწესებულება-საარქივო სამმართველოს უფროსი თენგიზ ცინცილაძე და ბათუმის ძმები ნობელების სახელობის ტექნოლოგიური მუზეუმის ხელმძღვანელი თემურ ტუნაძე. შვედეთის სამეფოში ვიზიტის დროს დელეგაციას შეხვედრები ჰქონდა სტოკჰოლმის ბიზნესის ისტორიის ცენტრის ხელმძღვანელთან ალექსანდრე ჰიუსბაისთან, შვედეთის ეროვნული არქივის დირექტორთან ბიორნ ჯორდელთან და მის მოადგილესთან -კარენ ჰერმადოსთან.

შვედეთის მეცნიერებათა აკადემია, ნობელების პრემიის მიმნიჭებელი პრეზიდიუმის დარბაზი